Satu Ojala, Tuulia Innala & Marko Nurmikolu

OPAS KUNNALLISEN JÄTETAKSAN LAADINTAAN

https://www.kuntaliitto.fi/kayttoehdot

Kirjoittajat:
Satu Ojala, Tuulia Innala & Marko Nurmikolu

ISBN 978-952-293-859-6 (pdf)
© Suomen Kuntaliitto ry
Helsinki 2022

Suomen Kuntaliitto ry
Toinen linja 14
PL 200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Esipuhe

Jätehuolto on jätelain mukaan järjestettävä asiakkailta perittävin maksuin. Kunnallisen lakisääteisen jätehuollon järjestäminen edellyttää julkisoikeudellisena palveluna jätelain mukaisen taksan hyväksymistä. Kunnan jätehuoltopalveluiden järjestäminen rahoitetaan kunnallisessa jätetaksassa määrätyillä, asiakkailta perittävillä jätemaksuilla. Tämän oppaan tarkoitus on tukea kunnallisen jätetaksan valmistelua uudistetun jätelainsäädännön lähtökohdista.

Oppaan on tarkoitus palvella kuntien jätehuoltoviranomaisia ja jätelaitoksia siten, että jätetaksojen määrittämisessä eri puolella Suomea noudatettaisiin yhtenevää lain tulkintaa sekä taksarakennetta, kuitenkin paikalliset ja alueelliset erityispiirteet ja jätehuollon kustannusrakenteet huomioon ottaen. Erilliskerättävien jätteiden tuleva kuljetusjärjestelmän muutos kunnan järjestämäksi muuttaa taksojen rakenteita eri puolilla Suomea ja tämä on otettu oppaan sisällössä huomioon. Oppaassa ohjeistetaan kehittämään taksan ohjaavuutta mahdollisuuksien mukaan siihen suuntaan, että se kannustaisi yhä enemmän etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon sekä huolelliseen lajitteluun ja jätteen haitallisuuden vähentämiseen. Lisäksi oppaassa kannustetaan ottamaan käyttöön erilaisia hyväksi havaittuja käytäntöjä.

Opas jakautuu neljään lukuun. Ensimmäisessä luvussa kerrotaan jätetaksasta ja kunnan lakisääteisestä vastuusta jätehuollon järjestämisessä. Jätetaksaan voidaan sisällyttää vastaava yleinen osio, jossa taksaa taustoitetaan kertomalla jätehuoltoon liittyvästä lainsäädännöstä, paikallisista jätehuoltomääräyksistä ja olosuhteista. Toisessa luvussa, otsikolla Ohjeita jätetaksan laadintaan, kerrotaan jätetaksan sisältämistä jätemaksuista ja huomioon otettavista seikoista taksan valmistelussa. Oppaassa ehdotetaan, että taksassa noudatettaisiin samaa järjestystä, jossa luvussa kaksi käsitellään soveltamisalaa ja eri jätemaksuja. Tässä järjestyksessä maksut tulisivat kirjattua taksaan siten, että ne maksut, jotka koskevat suurinta joukkoa kuntalaisista, ovat taksan alussa ja harvempaa joukkoa koskevat maksut jäljempänä. Samankaltainen rakenne jätetaksoissa eri puolella Suomea edistää alueiden välistä tasa-arvoa ja taksojen vertailtavuutta.

Oppaassa suositellaan laadittavan erillinen taksa kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun palveluista perittäville jätemaksuille. Toissijaisesta jätehuoltovastuusta kerrotaan yleisesti ensimmäisessä luvussa ja sitä koskevasta taksasta tarkem-

min kolmannessa luvussa. Luvussa neljä annetaan ohjeita jätetaksan laatimiseen liittyvästä prosessista, päätöksenteosta viranomaisessa sekä taksan soveltamisesta käytäntöön.

Oppaassa on jonkin verran harkittua asioiden toistoa, sillä kirjoittajat olettavat, että opasta luetaan myös osissa, jolloin perusteluja on tarkoituksenmukaista paikoin toistaa.

Opas on laadittu Kiertotalous tehokkaasti kuntiin: Jätehuoltomääräysoppaan päivittäminen sekä jätetaksaohjeen kehitystyö -hankkeessa, jonka on toteuttanut Suomen Kuntaliitto ry yhdessä Ympäristöministeriön ja Suomen Kiertovoima ry:n kanssa ajalla 1.8.2021–30.6.2022. Työtä ohjasi ohjausryhmä, jonka kokoonpano oli seuraava:

- Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto ry (puheenjohtaja)
- Marko Nurmikolu, Suomen Kuntaliitto ry
- Sirje Stén, Ympäristöministeriö
- Timo Hämäläinen, Suomen Kiertovoima KIVO ry
- Saija Pöntinen, Savo-Pielinen jätelautakunta
- Johanna Routio, HSY jätehuolto
- Cati Huhta, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (varahenkilöinä Jaana Turpeinen ja Sanna Rajala)
- Tarja Anttila, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (12/2021 alkaen)
- Satu Ojala, Suomen Kuntaliitto ry (projektikoordinaattori, ohjausryhmän sihteeri)

Oppaan kehitystyötä tehtiin tiiviisti työryhmässä, johon osallistui edustajia seuraavista organisaatioista: Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Kiertovoima KIVO ry, Ympäristöministeriö, Tampereen alueellinen jätehuoltolautakunta, Savo-Pielisen jätelautakunta, Kymen jätelautakunta, Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta, Lahden seudun jätelautakunta, Uudenmaan jätelautakunta, Lapin Jätehuolto kuntayhtymä Lapeco, Kainuun jätehuollon kuntayhtymä Ekokymppi, Pirkanmaan jätehuolto Oy, Salpakierto Oy, Mustankorkea Oy, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy, HSY jätehuolto ja Rosk´n Roll Oy Ab.

Oppaan kirjoittajat kiittävät työryhmää aktiivisesta osallistumisesta hankkeeseen ja lisäksi haluavat antaa erityisen kiitoksen työpanoksesta lakimies Johanna Routiolle (Helsingin Seudun Ympäristöpalvelut) ja palvelupäällikkö Saija Pöntiselle (Savo-Pielinen jätehuoltolautakunta).

Oppaan luonnos lähetettiin laajalle kommenttikierrokselle esimerkiksi jätehuoltoviranomaisiin, kunnallisiin jätelaitoksiin, ministeriöihin, ELY-keskuksiin ja jätealan ja kiinteistö- sekä kuluttajasektorin etujärjestöihin. Saadut kommentit ja palautteet ovat olleet arvokkaita ja niitä on otettu huomioon luonnoksen viimeistelyssä valmiiksi oppaaksi.

Sisältö

Esipuhe 3

1 Jätetaksa ja kunnan jätehuoltopalvelut taksan perustana 7

1.1 Kunnan vastuu jätehuollon järjestämisessä 7
1.1.1 Kunnan ensisijainen vastuu jätehuollon järjestämisessä 7
1.1.2 Jätehuollon palvelutaso 7
1.1.3 Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus 8
1.1.4 Kortteli- ja putkikeräysjärjestelmät 10
1.1.5 Sekalaisen yhdyskuntajätteen aluekeräys 10
1.2 Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintavelvoite 11
1.2.1 Pakkausten tuottajavastuu 11
1.2.2 Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoiminta 11
1.2.3 Pakkausten tuottajien maksamat korvaukset kunnille 12
1.2.4 Tuottajien maksamien korvausten vaikutus taksan maksutasoon 13
1.2.5 Korvausten käytön raportointi 14
1.2.6 Yhteistoimintaa koskeva sopimus 14
1.3 Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu 14
1.3.1 Kunnan velvollisuus tarjota toissijaista jätehuoltopalvelua 14
1.3.2 TSV-palveluntarve ja sen osoittaminen 14
1.3.3 Sopimus TSV-palvelun tarjoamisesta 15
1.4 Kunnallinen jätetaksa 16
1.4.1 Mitä jätetaksalla tarkoitetaan? 16
1.4.2 Jätetaksan rakenne 16
1.4.3 Lainsäädännön edellytyksiä jätetaksalle 17
1.4.4 Ohjaava jätetaksa 18
1.4.5 TSV-palveluiden jätetaksa 20
1.5 Kunnan jätelaitoksen markkinaehtoinen toiminta 20
1.5.1 Markkinaehtoisen toiminnan tulo voi tasapainottaa jätetaksaa 20
1.6 Opas apuna taksan laadinnassa ja päivityksessä 21
1.6.1 Oppaan käyttö taksatyössä 21

2 Ohjeita jätetaksan laadintaan 22

2.1 Jätetaksan soveltamisala 22
2.1.1 Kunnan ensisijaisen jätehuoltovastuun palvelut 22
2.1.2 Kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun palvelut 22
2.1.3 Soveltamisalue maantieteellisesti 22
2.2 Jätehuollon perusmaksu 23
2.2.1 Perusmaksulla katettavat palvelut 23
2.2.2 Perusmaksu vaikuttaa jätehuollon talouden suunnitteluun 23
2.2.3 Perusmaksu jätetaksassa 24
2.2.4 Perusmaksun maksuvelvolliset 24
2.2.5 Perusmaksun maksuluokat eri asiakasryhmille 25
2.2.6 Perusmaksun suuruus 26
2.2.7 Perusmaksu tyhjillään oleville asunnoille 26
2.3 Jäteastioiden tyhjennysmaksut 27
2.3.1 Kiinteistöiltä kerättävät jätteet 27
2.3.2 Kuljetuksen osuus tyhjennysmaksussa 28

2.3.3 Tyhjennysmaksujen tasapuolisuus 29
2.3.4 Biojäteastian tyhjennysmaksu 30
2.3.5 Sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksut eri kuljetusjärjestelmissä 31
2.3.6 Ohjaavuuden vaikutus sekalaisen yhdyskuntajätteen jätemaksuihin 32
2.3.7 Lisämaksut kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa 32
2.3.8 Jäteastian vuokra 33
2.3.9 Vyöhykekohtainen jätemaksu kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa 33
2.3.10 Pakkausjätteiden kiinteistöittäinen keräys ja tuottajilta saatu korvaus 34
2.3.11 Kortteli- ja putkikeräysjärjestelmien jätemaksut 36
2.4 Aluekeräys 37
2.4.1 Sekalaisen yhdyskuntajätteen aluekeräys 37
2.4.2 Aluekeräykseen liittyvät lisämaksut 38
2.5 Alueellisten vastaanottopaikkojen maksut 38
2.5.1 Vastaanotto- ja käsittelymaksut alueellisissa vastaanottopaikoissa 38
2.5.2 Noutopalvelut 39
2.6 Pienpuhdistamoiden lietteen sekä saostus- ja umpisäiliölietteen jätemaksut 39
2.6.1 Lietteiden jätemaksut taksassa 39
2.6.2 Kuljetuksen osuus lietteiden tyhjennysmaksussa 40
2.6.3 Lisämaksut lietetyhjennyksissä 40
2.6.4 Kuljetusjärjestelmän vaikutus lietteiden vastaanottomaksuihin taksassa 40
2.6.5 Vastaanotto- ja käsittelymaksujen tasapuolisuus 41
2.6.6 Eri lietelaatujen jätemaksut 41
2.7 Muut kunnan jätehuoltopalvelut 42
2.7.1 Hallinto- ja asiakaspalvelu 42
2.7.2 Jätehuollon suunnittelupalvelut 42
2.7.3 Laskutustapamaksut 43
2.8 Jätemaksujen maksutaulukot 43
2.8.1 Jätemaksujen kirjaaminen taksaan 43

3 Kunnan toissijaisen vastuun jätehuoltopalvelun taksa 45
3.1 Soveltamisala 45
3.1.1 TSV-palveluita koskeva lainsäädäntö 45
3.1.2 TSV-palvelun asiakkaat 45
3.2 Maksut ja niiden määrääminen TSV-palveluista 46
3.2.1 TSV-palvelujen maksut ja niiden taso jätetaksassa 46
3.2.2 TSV-palveluille erillinen taksa 47

4 Jätetaksan valmistelu, päätöksenteko ja soveltaminen 48
4.1 Jätetaksan valmistelu ja taksasta päättäminen 48
4.1.1 Yhteistyö jätetaksan valmistelussa 48
4.1.2 Vaikutusmahdollisuuksien varaaminen ennen taksapäätöstä 52
4.1.3 Taksasta päättäminen jätehuoltoviranomaisessa ja taksapäätöksen kuuluttaminen 52
4.1.4 Muutoksenhaku taksapäätökseen 53
4.2 Jätetaksan soveltaminen 53
4.2.1 Jätemaksujen maksuunpano 53
4.2.2 Jätemaksujen määrääminen taksasta poiketen 54
4.2.3 Jätemaksujen laskutus 54
4.2.4 Siirtoasiakirjan hyödyntäminen lietelaskutuksessa 55
4.2.5 Maksumuistutukset 55
4.2.6 Jätemaksujen perintä ja ulosotto 56

1 Jätetaksa ja kunnan jätehuoltopalvelut taksan perustana

1.1 Kunnan vastuu jätehuollon järjestämisessä

1.1.1 Kunnan ensisijainen vastuu jätehuollon järjestämisessä

Jätehuollon järjestäminen kunnassa on erityislakiin, jätelakiin, perustuva kunnalle kuuluva tehtävä. Kunnan ensisijainen jätehuoltovastuu sisältää asumisessa syntyvän jätteen sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon sekä joidenkin muiden jätelain 32 §:ssä lueteltujen jätteiden, kuten esimerkiksi saostus- ja umpisäiliölietteiden, jätehuollon. Kunta vastaa viime kädessä palvelun tuottamisesta ja laadusta, vaikka varsinaisen palvelun tuottaisikin muu palveluntuottaja. Jätehuollolla tarkoitetaan jätteen keräystä, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, ml. tällaisen toiminnan tarkkailu ja seuranta sekä loppukäsittelypaikkojen jälkihoito ja toiminta välittäjänä.

Kunnan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan jätteen vastaanotosta ja sen etusijajärjestyksen mukaisesta käsittelystä. Kunnan on huolehdittava myös siitä, että sen vastuulle kuuluva jätteenkuljetus järjestetään kiinteistöiltä jätehuoltomääräyksillä osoitettuun vastaanottopaikkaan. Jätelain lähtökohtana on, että kunta järjestää kuljetuspalvelun kaikille kiinteistöiltä noudettaville jätelajeille, jotka kuuluvat jätelain nojalla joko suoraan tai pakkaustuottajien kanssa tehtävän yhteistoiminnan perusteella kunnan huolehdittavaksi. Lisäksi kunnan on ylläpidettävä alueellisia vastaanottopaikkoja jätteille, joita ei kuljeteta kiinteistöittäisessä jätteenkeräyksessä, järjestettävä jäteneuvontapalvelut, vaarallisen jätteen vastaanottopalvelut sekä huolehdittava jätehuollon viranomaistehtävien hoitamisesta.

1.1.2 Jätehuollon palvelutaso

Kunnat määrittelevät ja päättävät, millaisia jätehuollon palveluita kuntalaisille ja kiinteistöille tarjotaan, miten palvelut ovat saavutettavissa ja paljonko ne voivat

enintään maksaa. Tämän määrittelyn tulosta kutsutaan jätehuollon palvelutason kuvaukseksi. Sen suositellaan sisältävän palvelutasotavoitteet, tavoitteiden toteuttamissuunnitelman ja yhteistyökäytännöt, joilla tavoitteita ja toteuttamista voidaan päivittää.

Optimaalisessa palvelutasossa pyritään löytämään palveluille riittävä taso, jotta palvelut täyttävät lainsäädännön asettamat velvoitteet, olisivat tarpeeksi kattavia, kaikkien saavutettavissa ja helppoja käyttää. Samalla palvelujen olisi oltava kustannuksiltaan kohtuullisia.

Kunnan jätehuoltopalveluiden laatuvaatimuksista määrätään jätelain 34 §:ssä;

”*Kunnan on jätehuollon järjestämisessä huolehdittava siitä, että:*

1) *käytettävissä on tarpeen mukaan kiinteistöittäinen jätteenkuljetus;*
2) *käytettävissä on riittävästi vaarallisen jätteen ja muun jätteen alueellisia vastaanottopaikkoja, jotka ovat vaivattomasti jätteen tuottajien saavutettavissa;*
3) *käytettävissä on riittävän monipuoliset muut jätehuoltopalvelut, kuten etusijajärjestyksen mukainen mahdollisuus jätteen erilliskeräykseen;*
4) *jätteen keräys ja kuljetus järjestetään ja mitoitetaan siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin syntyvän jätteen määrää ja laatua;*
5) *jätteenkuljetuksen ja jätteen alueellisen vastaanoton järjestelyistä tiedotetaan riittävästi ja riittävän usein.*”

Jätelaissa luetellut em. edellytykset ja muut lainkohdat sekä jäteasetuksen vaatimukset asettavat jätehuoltopalveluille vähimmäistason.

Paikallisen palvelutason määrittämisessä tarvitaan onnistunutta yhteistyötä osakaskuntien ja jätehuoltoviranomaisen sekä kunnallisen jätelaitoksen välillä. Yhteisesti määritelty palvelutaso auttaa kuntia ohjaamaan jätelaitosta sen tuottaessa kuntien tahdon mukaisia, alueellisesti tasapuolisia jätehuoltopalveluita. Palvelutason määrittely auttaa kunnallista jätelaitosta suunnittelemaan ja toteuttamaan palveluja ja jätehuoltoviranomaista päättämään johdonmukaisesti maksuista, joilla palvelut katetaan.

Kattavasti määritelty palvelutaso toimii erinomaisena pohjana ja perusteena taksan valmistelutyössä. Jos taksan jätemaksuja muutetaan, on huomioitava, että muutoksella aina yhteys palvelutasoon. Taksan valmistelu- ja päätösprosessi voi osaltaan edistää alueelle sopivan palvelutason löytämistä, jos palvelutasoa ei ole aiemmin määritelty.

1.1.3 Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus

Kunnan on huolehdittava asumisessa, vapaa-ajan asumisessa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnoissa syntyvien jätteiden sekä muiden jätelain 32 §:n

mukaan kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvien jätteiden kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta. Jätteen kuljetus on järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin (jätelaki 35 §). Em. vaatimukset kohdistuvat kunnan jätelaitokseen mm. kuljetusten kilpailuttamiseen liittyvien tarjouspyyntöjen määrittelyssä ja jätehuoltoviranomaiseen mm. jätetaksan määräämisessä. Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa noudatetaan myös aina paikallisia jätehuoltomääräyksiä.

Sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on jätelain mukaan lähtökohtaisesti kunnan järjestämä palvelu kiinteistönhaltijoille (jätelaki 36 §), mutta se voidaan järjestää kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena kunnassa tai kunnan osassa, mikäli jätehuoltoviranomainen on näin jätelain 37 §:n mukaisesti päättänyt. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus tarkoittaa, että kiinteistön haltija sopii jätteen kuljetuksesta jätteen kuljettajan kanssa. Jätteenkuljetusta koskevat maksut eivät tällöin sisälly jätetaksaan, vaan ne ovat kuljetusyrittäjän asiakkailtaan laskuttamia yksityisoikeudellisia maksuja.

Jäteasetus ja paikalliset jätehuoltomääräykset velvoittavat erilliskeräämään kiinteistöillä muitakin jätelajeja kuin sekalaista yhdyskuntajätettä. Jäteasetuksen mukainen velvollisuus kerätä pakkausjätteet kiinteistökohtaisesti koskee taajamissa sijaitsevia, yli viiden huoneiston asuinkiinteistöjä sekä lisäksi yleis- tai asemakaavoitetuilla palvelu-, matkailu- tai työssäkäyntialueilla sijaitsevia muita kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvia toimintoja 1.7.2023 alkaen. Pakkausjätteiden kiinteistöittäinen keräykseen liittyvää kuntien ja tuottajayhteisöjen yhteistoimintaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 1.2. Erilliskerättäviä pakkausjätejakeita ovat lasi-, metalli-, muovi-, paperi- ja kartonkipakkaukset. Myös samasta materiaalista koostuvaa muuta jätettä voidaan kerätä samoissa astioissa kiinteistöittäisessä erilliskeräyksessä, mikäli näin on kyseisestä jätelajista vastaavan pakkaustuottajayhteisön kanssa sovittu. Oppaan julkaisuhetkellä yhteiskeräyksen piirissä ovat yleisesti ainoastaan pakkaus- ja pienmetallit, mutta yhteiskeräys on tarkoitus laajentaa koskemaan lähivuosien aikana myös pakkausmuovin ja muun muovin keräystä kuntien ja pakkaustuottajien yhteistoiminnan puitteissa.

Biojätteen erilliskeräys on järjestettävä taajamissa sijaitseville, yli viiden huoneiston asuinkiinteistöille sekä lisäksi yleis- tai asemakaavoitetuilla palvelu-, matkailu- tai työssäkäyntialueilla sijaitseville muille kunnan jätehuoltovastuulle kuuluville toiminnoille 1.7.2022 alkaen ja lisäksi kaikilta yli 10 000 asukkaan taajamissa sijaitsevilta asuinkiinteistöiltä 1.7.2024 mennessä. Jäteasetuksessa tai jätehuoltomääräyksissä määritellyn erilliskeräyksen ja kuljetuksen järjestää aina kunta tai kunnallinen jätelaitos jätelaissa määritellyn siirtymäajan mukaisesti (biojätteenkuljetus aikaisintaan 19.7.2023 alkaen tai viimeistään 19.7.2024 ja muun kierrätyskelpoisen jätteen kuljetus 1.7.2023 alkaen). Kunnan järjestämän kuljetuksen jätemaksut sisältyvät aina jätetaksaan.

Jäteasetuksen ja paikallisten jätehuoltomääräysten erilliskeräysvelvoitteiden ulkopuolelle jäävät kiinteistönhaltijat voivat vapaaehtoisesti liittää kiinteistön-

sä jätehuoltomääräyksissä mainittujen jätelajien erilliskeräykseen. Paikallisissa jätehuoltomääräyksissä määritellään, miten vapaaehtoiseen keräykseen liitytään. Silloin kun vapaaehtoinen keräys on kunnan järjestämä palvelu, sovelletaan taksaa myös vapaaehtoiseen kiinteistöittäiseen erilliskeräykseen.

Saostus-, pienpuhdistamo- ja umpisäiliölietteitä koskevat kiinteistöittäisen kuljetuksen maksut sisältyvät kunnalliseen jätetaksaan silloin, kun näiden kuljetus on kunnan järjestämä palvelu. Kiinteistönhaltijan järjestämässä lietteenkuljetuksessa taksa sisältää ainoastaan lietteen vastaanotto- ja käsittelymaksut.

1.1.4 Kortteli- ja putkikeräysjärjestelmät

Kunnallinen jätelaitos voi järjestää tietyn alueen kiinteistöille jätteenkeräyksen ns. korttelikeräyksenä, jolloin jokaiselle kiinteistölle ei ole tarpeen sijoittaa omia jäteastioita. Korttelikeräyksessä kiinteistöjen haltijat toimittavat jätteensä kiinteistöjen yhteisiin jäteastioihin, jotka sijaitsevat asuinalueella tarkoitukseen varatulla ja perustetulla keräyspaikalla. Putkikeräysjärjestelmä on asuinalueelle rakennukseen ja katuverkkoon kiinteästi rakennettu maanalainen jätteenkeräysjärjestelmä, jossa jäte kulkeutuu syöttöpaikalta putkistossa koontipaikkaan, josta jäteauto käy jätteet noutamassa. Molemmissa järjestelmissä voidaan kerätä useita eri jätelajeja. Keräysjärjestelmiin liittymisestä ja niiden muista vaatimuksista määrätään paikallisissa jätehuoltomääräyksissä. Jätemaksut voidaan määritellä taksaan vuosimaksuna tai kuukausimaksuna, mutta keräysjärjestelmät antavat mahdollisuuden myös erilaisten jätteen lajiin, tilavuuteen tai painoon perustuvien jätemaksujärjestelmien toteutukseen.

1.1.5 Sekalaisen yhdyskuntajätteen aluekeräys

Jätettä kerätään asukkailta pääosin kiinteistökohtaisesti. Kunta voi kuitenkin päättää jätelain 35 § nojalla, että sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei järjestetä alueella, jossa on hankalat kulkuyhteydet, vähän jätteen haltijoita tai vähän kuljetettavaa jätettä, jollei kuljetusta ole ympäristö- tai terveyssyistä pidettävä tarpeellisena. Kunnan on järjestettävä näillä alueella sijaitsevien kiinteistöjen käyttöön alueellinen vastaanotto, joka on käyttäjilleen kohtuuhintainen ja alueen olosuhteet huomioiden kohtuudella saavutettavissa. Aluekeräyspisteitä on voitu myös perustaa kiinteistöittäisen kuljetuksen alueelle palvelemaan sellaisia kiinteistöjä, joille ei ole mahdollista ajaa jäteautolla. Tällöin aluekeräyspiste on usein tarpeen lukita asiattoman käytön estämiseksi. Mikäli toimialueella on kiinteistökohtaisen jätteenkuljetuksen ohella alueita, joilla jätehuolto on järjestetty aluekeräyspisteiden avulla, on aluekeräykseen liittyvistä maksuista ja niiden perusteista määrättävä jätetaksassa.

1.2 Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintavelvoite

1.2.1 Pakkausten tuottajavastuu

Tiettyjen lainsäädännössä määriteltyjen tuotteiden ammattimaisella valmistajalla ja maahantuojalla sekä pakkausten osalta tuotteiden pakkaajilla ja pakattujen tuotteiden maahantuojilla on velvollisuus järjestää markkinoille toimittamansa käytöstä poistetun tuotteen jätehuolto sekä vastata siitä aiheutuvista kustannuksista (jätelaki 46 §). Tuottaja on yleensä tällöin velvollinen järjestämään kyseisten jätteiden keräyksen, kuljettamisen, kierrättämisen, hyödyntämisen ja muun käsittelyn, ellei lainsäädännöstä muuta johdu.

Pakkaustuottajat ovat huolehtineet em. velvollisuuksistaan järjestämällä kiinteistöiltä erilliskerätylle pakkausjätteelle vastaanottoterminaaleja sekä kotitalouksien käyttöön vastaanottopisteverkoston eli Rinki Ekopisteverkoston.

1.2.2 Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoiminta

EU-lainsäädännön muutoksista johtuen pakkausten tuottajat vastaavat 1.7.2023 alkaen lakisääteiseen sopimukseen perustuen yhteistoiminnassa kuntien kanssa myös pakkausjätteiden kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä kotitalouksilta. Yhteistoiminta tarkoittaa käytännössä sitä, että kunnallinen jätelaitos huolehtii pakkausjätteiden kiinteistöittäisestä keräyksestä ja kuljetuksesta ja pakkaustuottajat pakkausjätteiden kierrätyksestä. Pakkaustuottajat maksavat kunnan jätelaitokselle sopimuksen mukaisen ja lainsäädäntöön perustuvan korvauksen pakkausjätteiden keräys- ja kuljetustyöstä siten, että tuottajien kustannusvastuuksi muodostuu vähintään 80 % koko pakkausjätehuollon kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannuksiin lasketaan kiinteistöittäisen keräyksen ja kuljetuksen lisäksi tuottajien järjestämä aluekeräys, vastaanottotoiminnot, jätteiden käsittely mukaan lukien myös yrityspakkausten käsittely ja tuottajien hallintokulut. Se tarkoittaa, että tuottajien maksamat korvaukset kuntien järjestämästä kuljetuksesta eivät ole 80 % kuljetuskustannuksista, vaan vähemmän ja riippuvat paljolti myös tuottajien oman toiminnan tehokkuudesta ja kuluista. Kuvassa 1 on kuvattu yleisellä tasolla korvausjärjestelmää. Kuvan perusteella voidaan nähdä, että tuottajien korvausvastuu ei suoraan perustu kunnille pakkausjätteiden kuljetuksesta aiheutuviin kaikkiin kuluihin (keltainen laatikko), vaan on rajattu lakisääteiseen ja sopimuksen mukaan kustannustehokkaaksi määriteltyyn keräykseen (vaaleansininen laatikko).

Kuva 1. Pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien välisen yhteistoiminnan korvausten määräytymisen malli. Kuvalähde Suomen Kiertovoima KIVO ry.

1.2.3 Pakkausten tuottajien maksamat korvaukset kunnille

Tuottajayhteisöt maksavat kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä kunnille ja kunnallisille jätelaitoksille korvauksia sopimuksen mukaan ensimmäisen kerran elokuussa vuonna 2024. Korvaukset koskevat tällöin vuoden 2023 jälkimmäistä puoliskoa, koska korvausten maksuvelvollisuus alkaa vasta heinäkuusta 2023. Vuoden 2024 kahdesta viimeisestä vuosineljänneksestä lähtien on tarkoitus, että tuottajat maksavat korvauksia säännöllisesti neljännesvuosittain. Tällöin korvauksen jätelaitoskohtainen suuruus perustuu edellisen vuoden vastaavan vuosineljänneksen kuluihin ja korvaus täsmäytetään korvausvuotta seuraavan vuoden elokuussa sopimuksen laskentakaavan mukaisesti siten, että tuottajien maksuosuus koko pakkausjätehuollon kuluista vastaa 80 % kustannuksista. On huomattava, että saadakseen tuottajien korvauksia, jätelaitoksille tulee syntyä pakkausjätteiden kuljetusten järjestämisestä kuluja ja kunnan kilpailuttaman kuljettajan on pitänyt toimittaa tuottajien vastaanottoterminaaleihin materiaalia kunnan nimissä. Kunta ei voi saada korvauksia, ellei kuljetus ole kunnan järjestämää. Kun kuljetus on kunnan järjestämää, sen maksut on määritettävä jätetaksassa.

Tuottajien kokonaiskorvaussumma tietylle sopimuksen kolmivuotiskaudelle lasketaan perustuen keskimääräiseen sovitusti laskettavaan kustannustehokkaaseen kuljetuksen yksikkökustannukseen, eikä se perustu yksittäisen jätelaitoksen tosiasiallisiin kuljetuskuluihin. Tuottajien maksamasta kokonaissummasta korvaukset kohdennetaan eri kuntiin ja jätelaitosten toimialueille sopimuksen liitteen mukaisten kuntakohtaisten kertoimien avulla. Kertoimet auttavat tasapainottamaan erilaisten olosuhteiden, kuten väestömäärän ja -tiheyden vaikutusta korvausten jakautumiseen eri kuntien välillä. Jätelaitoksen toimialueelle maksettavien korvausten määrä ei näin ollen ole suoraan riippuvainen paikallisesti syntyneiden pakkausjätteen erilliskeräyskulujen kanssa, vaan perustuu valtakunnalliseen keskimääräiseen laskentaan ja tuottajan terminaaliin toimitettuihin jätemääriin. Paikallisiin kustannuksiin vaikuttaa olennaisesti kuljetusten kilpailutusten onnistuminen. Kilpailutusten perusteella alueelle muodostuu tietty kustannustaso taksoituksen perusteeksi. Kunkin pakkausmateriaalin keräyksen ja kuljetuksen jätemaksua voidaan jatkossa jonkin verran alentaa tuottajien korvauksilla. Korvausten tosiasiallinen vaikutus kunkin alueen taksahintoihin on laskettava jätelaitoskohtaisesti alueen kustannustason perusteella.

1.2.4 Tuottajien maksamien korvausten vaikutus taksan maksutasoon

Korvausten vaikutus heijastuu tuottajien ja kuntien sopiman maksujärjestelmän perusteella takautuvasti jätetaksaan. Voidaan arvioida, että vaikutus alkaa näkyä taksoissa noin kahden vuoden viiveellä aloituksesta, sillä usein taksa tarkistetaan syksyisin ja maksujen muutokset tulevat voimaan yleensä vuoden vaihteessa. Korvausjärjestelmän soveltamisen alkaessa vuonna 2023 tarkkaa korvausten määrää ei vielä tiedetä ja sitä on erittäin vaikea ennakoida vielä vuonna 2022, kun vuotta 2023 koskevaa taksaa määritetään. Vastaavasti määritettäessä vuoden 2023 aikana vuotta 2024 koskevia taksoja, järjestelmä ei ole vielä vakiintunut eikä korvausten todellista suuruutta ole vielä kertaakaan määritetty, saati maksettu. Sen vuoksi on todennäköistä, että tuottajien korvausten todellisista määristä johtuvat alennusperusteet alkavat realisoitua vasta vuoden 2025 taksoissa. Kaikki jo aiemmin saadut korvaukset on kuitenkin jätelaitoksissa korvamerkittävä kiinteistökohtaisen pakkausjätehuollon järjestämiseen käytettäväksi ja vieläpä pakkausmateriaalikohtaisesti, eikä niitä voi käyttää jätelaitoksissa muihin tarkoituksiin. Toki on kunkin alueen jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen harkinnassa, onko alueella mahdollista alkaa vyöryttää tuottajien korvauksia arvioperusteisesti taksaan pakkausjätteen kuljetusmaksuja alentamaan jo ennen vuotta 2025. Aluksi jätelaitoksen ja jätehuoltoviranomaisen kannattaa kuitenkin noudattaa varovaisuusperiaatetta, jotta tuottajien maksamaa korvaussummaa ei yliarvioida, ja keräys ja kuljetus ei siten jäisi sen vuoksi alikatteiseksi.

Jätetaksan perusteluihin tulee jatkossa sisällyttää tietoa korvausten osuudesta kuljetusmaksun perusteissa. Aihetta voidaan kuvailla esimerkiksi taksan yleisessä osassa ja tarvittaessa tarkemmin taksan maksuluokkien perusteluissa. Tiedot tarkentuvat vähitellen yhteistyön käynnistymisen jälkeen yhteistyön ja korvaustason vakiintuessa.

1.2.5 Korvausten käytön raportointi

Jätelaki edellyttää myös, että jätelaitoksen on tiedotettava vuosittain kunnan asukkaille ja muille jätehuoltopalvelujen käyttäjille jätemaksun ja mahdollisen perusmaksun kertymästä sekä siitä, mihin kertymää on käytetty. Tiedot jätetaksasta, maksun kertymästä ja sen käytöstä on oltava saatavilla tietoverkossa. Suositeltava vaihtoehto olisi, että jätelaitokset raportoisivat tässä yhteydessä myös tuottajien maksamien korvausten käytöstä.

1.2.6 Yhteistoimintaa koskeva sopimus

Kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintaa koskevasta sopimuksesta saa lisätietoa Suomen Kiertovoima KIVO ry:ltä. Yhteistoiminnan toteutumista tarkastellaan sopimusosapuolien yhteisessä seurantaryhmässä.

1.3 Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

1.3.1 Kunnan velvollisuus tarjota toissijaista jätehuoltopalvelua

Toimiva jätehuolto on perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumisen edellytys. Julkisella vallalla eli tässä tapauksessa kunnalla on siksi velvollisuus turvata jätehuolto silloinkin, kun sen järjestäminen on ensisijaisesti jätetty jätteen haltijoiden ja yksityisten jätehuoltopalveluiden tarjoajien välisen sopimuksen varaan (esim. elinkeinoelämän, valtion tai seurakuntien yhdyskuntajätehuolto). Kunnan on järjestettävä muun kuin jätelain 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija pyytää palvelua muun, lähinnä yksityisen palvelutarjonnan puutteen vuoksi ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä (kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu). Tätä kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua kutsutaan jäljempänä TSV-palveluksi.

Kunnan toissijaisesta jätehuoltopalvelusta ja sen menettelyistä ja raportointivelvollisuuksista määrätään jätelain (646/2011) 33 §:ssä.

1.3.2 TSV-palveluntarve ja sen osoittaminen

Jos elinkeinonharjoittaja tai muu kunnan jätehuoltovastuun ulkopuolinen toimija ei saa markkinoilta pyynnöistä huolimatta tarvitsemaansa jätehuoltopalvelua lainkaan tai jätelain mukaisin kohtuullisin ehdoin, voi toiminnanharjoittaja pyytää palvelua kunnalta tai kunnalliselta jätelaitokselta.

Jos kunnalta tarvittava jätehuoltopalvelu ylittää arvoltaan 2000 euroa (0 % alv) vuodessa, on jätteen haltijan ilmoitettava palvelun tarpeesta Motivan ylläpitämällä Materiaalitori -tietoalustalla (materiaalitori.fi). Materiaalitorin kautta markkinoilla toimivat yritykset saavat tiedon palveluntarpeesta ja voivat jättää palve-

lua tarvitsevalle tarjouksiaan. TSV-palvelua voi pyytää kunnalta tai kunnalliselta jätelaitokselta aikaisintaan 14 vrk:n kuluttua ilmoituksen jättämisestä Materiaalitoriin, jos soveltuvaa palvelua ei tarjota sitä pyytäneelle toiminnanharjoittajalle lainkaan tai tarjotun palvelun ehdot eivät ole toiminnanharjoittajan näkökulmasta kohtuullisia. Määräajan kuluttua jätteen haltijan tehtävänä on harkita mahdollisten saamiensa tarjousten kohtuullisuus tai kohtuuttomuus ja sen perusteella joko hylätä tai hyväksyä tarjouksen/tarjoukset.

Jos palvelua ei löydy kohtuudella markkinoilta, voi toiminnanharjoittaja tai jätteenkuljettaja toiminnanharjoittajan puolesta, jättää joko suoraan tai Materiaalitorin kautta pyynnön kunnalle tai kunnalliselle jätelaitokselle saada TSV-palvelua kyseessä olevaan tilanteeseen. Pyyntö tulisi osoittaa ensisijaisesti lähimmälle kunnalle tai jätelaitokselle. Jos pyyntö on tarkoitus osoittaa kauempana sijaitsevalle jätelaitokselle, jätteen haltijan tulisi huomioida tämä myös arvioidessaan saamiensa tarjousten kohtuullisuutta. Jätelaitokselle osoitetussa pyynnössä on osoitettava pyydetyn palvelun tarve ja perusteet mahdollisille markkinoilta saatujen tarjousten hylkäämisille. Kunta tai kunnallinen jätelaitos arvioi edellytyksiään tarjota pyydettyä TSV-palvelua ennen pyyntöön vastaamista. Kunta tai kunnallinen jätelaitos voi hylätä pyynnön, jos pyydetty palvelu ei sovi kunnan jätehuoltojärjestelmään tai jos jätteenhaltija ei jostakin syystä olisi käyttänyt materiaalitoria asianmukaisesti.

Arvoltaan alle 2000 euron (0 % alv) vuotuisessa palvelutarpeessa taikka yllättävissä ja kiireellisissä tilanteissa jätteen haltijan ei tarvitse käyttää Materiaalitorin ilmoitusmenettelyä, vaan se voi pyytää jätehuoltopalvelua suoraan kunnalta tai kunnalliselta jätelaitokselta.

Luonteenomaista TSV-palveluille on myös se, että niiden tarve voi vaihdella alueellisista olosuhteista johtuen saman taksan soveltamisalueen sisällä. Samalla toimialueella voi olla esimerkiksi erityyppisiä alueita, joilta yksityisen yrityksen tarjoama jätehuoltopalvelu puuttuu (saaristo, laaja haja-asutusalue) ja alueita, joilla on runsaasti palvelua tarjolla (taajamat, isot kaupungit).

1.3.3 Sopimus TSV-palvelun tarjoamisesta

Kunta tai kunnallinen jätelaitos ja jätteenhaltija tekevät TSV-palvelusta sopimuksen, jonka kesto voi olla enintään kolme vuotta ja joka sisältää kummallekin osapuolelle irtisanomisajan. Myös kyseessä olevaa jätettä kuljettava kuljetusyritys voi olla sopijana jätteenhaltijan sijaan.

Sopimus on suositeltavaa laatia Materiaalitori-tietoalustalla, ellei sopiminen edellytä erityistarpeita. Jos sopimus laaditaan Materiaalitorin ulkopuolella, kunnan tai kunnallisen jätelaitoksen on vietävä sopimuksen tiedot Materiaalitoriin 14 vuorokauden sisällä sopimuksen solmimisesta.

1.4 Kunnallinen jätetaksa

1.4.1 Mitä jätetaksalla tarkoitetaan?

Suuri joukko kunnan tarjoamia palveluita rahoitetaan verovaroin. Jätehuolto on tästä poikkeus, ja se on rahoitettava kokonaan palveluista perittävillä maksuilla. Kunnan velvollisuutena on kantaa järjestämästään jätehuollosta täysikatteisia jätemaksuja.

Jätetaksa on asiakirja, jossa luetellaan kunnassa käytössä olevat jätemaksut ja niiden perusteet. Taksa valmistellaan jätehuoltoviranomaisen ja jätehuollon palvelutehtäviä hoitavan kunnallisen jätelaitoksen yhteistyönä, mikäli kunta on mukana osakkaana kunnallisessa jätelaitoksessa. Jätetaksan hyväksyy kunnan jätehuoltoviranomainen päätöksellään jätelain mukaisesti. Jätelaitos laskuttaa kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvia asiakkaita jätehuoltopalveluista taksan perusteella. Taksan sisältämät jätemaksut ovat julkisoikeudellisia eli lakiin perustuvia maksuja, jotka ovat mm. ulosottokelpoisia ilman oikeuden päätöstä. Jätetaksan mukaisten jätemaksujen kertymällä on katettava kunnallisen lakisääteisen yhdyskuntajätehuollon kustannukset.

1.4.2 Jätetaksan rakenne

Kunnallisen jätetaksan on oltava hyvän hallinnon periaatteen mukaan rakenteeltaan selkeä, kirjoitusasultaan yksiselitteinen ja sen tulee sisältää kaikki kunnallisessa jätehuollossa sovellettavat maksut sekä riittävästi tietoa niiden laskutuksen perusteista. Taksa voidaan laatia yhtenä kokonaisuutena kunnan jätehuoltovastuuta koskeville toiminnoille ja jätelajeille tai se voidaan jakaa erillisiin itsenäisiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi kunnan toissijaiselle vastuulle kuuluvien jätehuoltopalveluiden jätetaksa voidaan erottaa erilliseksi taksakokonaisuudeksi muusta taksasta. Myös pienpuhdistamo-, saostus- ja umpisäiliölietteitä koskeva taksa voidaan päättää omana kokonaisuutenaan. Erillisten taksojen laatiminen on perusteltua ja suositeltavaa muun muassa edellä mainittuihin taksoihin mahdollisesti sisältyvien ohjaavuuksien hallinnan ja selkeyden vuoksi. Taksa käsittää laajasti kunnan eri jätehuoltovastuisiin liittyvät toiminnat, joten taksarakennetta suunniteltaessa voi olla tarpeen pohtia myös valitusherkkyyttä taksapäätöksestä. Jos jonkin taksan osa-alueen tunnistetaan aiheuttavan herkemmin valituksia, voi viranomaisen olla viisasta tehdä eri osa-alueita koskevat taksapäätökset erillisinä siten, että valtaosa kunnallisen jätetaksan maksuista saisi lainvoiman muutoksenhaun alla olevasta taksasta riippumatta.

Jätemaksujen euromääräiset summat voidaan esittää perustelutekstin yhteydessä tai taksaan liittyvässä erillisessä liitteessä, mutta perusteiden ja maksujen tulee muodostaa yksi kokonaisuus. Maksuista ei siis voi päättää esimerkiksi viittaamalla taksassa kunnallisen jätelaitoksen hinnastoon. Usein taulukkomuoto on lukijalle selkein ja nopein tapa havaita taksasta kutakin jätejaetta tai palvelua

koskevat euromääräiset maksut varsinkin, jos kyse on pitkästä luettelosta eri jätemaksuja.

Taksa voidaan julkaista ja pitää nähtävillä verkossa sähköiseen julkaisuun sopivassa muodossa ja ulkoasussa. Taksadokumentti tulee tässäkin tapauksessa olla myös sellaisessa muodossa, jossa se voidaan liittää asiaa koskevaan päätöspöytäkirjaan ja se voidaan arkistoida. Taksan alkuosassa tai kansilehdellä on viittaus jätehuoltoviranomaisen päätökseen, jolla taksa on hyväksytty. Taksassa määrätään sen voimaantulolle päivämäärä, jolloin taksaa ryhdytään soveltamaan.

Kunnallinen jätetaksa voi sisältää johdantona yleisen osan, jossa lukijalle kerrotaan jätehuoltoon liittyvästä lainsäädännöstä, vastuista ja paikallisista jätehuollon toimijoista tehtävineen.

1.4.3 Lainsäädännön edellytyksiä jätetaksalle

Jätemaksujen kustannusvastaavuudesta ja ohjaavuudesta jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen ja etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon säädetään jätelain 78 §:ssä. Sen mukaan kunnan on perittävä järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja mahdollisuuksien mukaan kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon. Lain perustelujen mukaan jätemaksut tulisi olla lähtökohtaisesti jätelajeittain kustannusvastaavia, mutta maksujen tulisi mahdollisuuksien mukaan myös kannustaa jätteen määrän vähentämiseen. Kustannusten subventoinnin eri jätelajien välillä tulee siis aina perustua jätteen määrän tai haitallisuuden vähentämiseen ja etusijajärjestyksen parempaan toteutumiseen. Laissa lähtökohtana on myös ns. aiheuttamisperiaate, joka tarkoittaa, että kunta kattaa järjestämänsä jätehuollon kustannukset kuntalaisilta ja muilta jätteen tuottajilta perimillään jätemaksuilla. Jätehuoltoa ei siis ole mahdollista kattaa esimerkiksi verovaroin. Osaa jätehuollon kustannuksista ei voi eikä tarvitse kohdistaa aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Mm. näiden kustannusten kattamiseksi kunta voi periä jätelain 78 §:n mukaan perusmaksua.

Taksalla voi kerätä enintään kohtuullista tuottoa pääomalle (jätelaki 78 §). Tuoton keräämisen rajauksella ”kohtuulliseen tuottoon” on tarkoitus pitää jätemaksut kustannuksiin perustuvina, huomioiden kuitenkin myös pidemmän aikavälin investointitarpeet kunnallisessa jätehuollossa. Jätetaksan mahdollinen tuotto tulisi aina ensisijaisesti käyttää jätehuoltopalveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen. Tuotolla voidaan kattaa lisäksi jätelaitoksen kaatopaikkojen sulkemista ja seurantaa. Jätetaksalla ei ensisijaisesti tulisi pyrkiä keräämään tuottoa jaettavaksi osakaskunnille esimerkiksi osinkoina. Jätelain esitöiden HE 199/2010 mukaan kohtuullisen tuoton arviointi vaatii tapauskohtaista harkintaa. Huomioon

voidaan ottaa mm. toiminnan tehokkuus ja riskit sekä toimintaan sitoutuneen pääoman arvostaminen sekä tuloksen määritys.

Etusijajärjestyksen mukaisella jätehuollolla tarkoitetaan pyrkimystä ensisijaisesti välttää jätteen syntymistä. Jos jätettä syntyy, etusijajärjestyksen mukainen pyrkimys on käyttää jäte uudelleen sellaisenaan. Ellei tämä ole mahdollista voidaan jäte hyödyntää ensisijaisesti materiaalina tai toissijaisesti energiana. Kaatopaikoille jäte voidaan sijoittaa vain, jos sen hyödyntäminen ei ole teknisesti tai taloudellisesti mahdollista.

1.4.4 Ohjaava jätetaksa

Jätetaksan tulee olla lain mukaan sekä kustannusvastaava että etusijajärjestykseen ohjaava. Jotta nämä molemmat edellytykset täyttyisivät, jätetaksan sisältämien jätemaksujen olisi kokonaisuutena katettava jätehuollon kulut, mutta samalla taksassa olisi kevennettävä niiden toimintojen ja palvelujen maksuja, joiden katsotaan edistävän etusijajärjestystä. Kustannusten painopistettä on siirrettävä niiden toimintojen ja palveluiden jätemaksuihin, joiden katsotaan olevan etusijajärjestyksessä alempana. Yksittäinen jätemaksu ei näin ollen ole välttämättä kustannusvastaava, vaan kustannusvastaavuus muodostuu taksan jätemaksujen kokonaisuudesta.

Lainsäädäntö ja valtakunnallinen jätesuunnitelma ohjaavat biojätteen erilliskeräyksen tehostamiseen voimakkaasti, sillä painavana jätelajina biojätteen kierrätyksen lisäämisellä on suurin potentiaali yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostoon. Jätetaksoissa biojätteen jätemaksuja on usein pyritty alentamaan siirtämällä osa biojätehuollon todellisista kustannuksista muihin jätemaksuihin. Biojätettä koskevien jätemaksujen alentaminen esimerkiksi sekalaisen yhdyskuntajätteen jätehuoltoa koskevalla maksukertymällä voidaan katsoa jätelain tarkoittamaksi etusijajärjestyksen edistämiseen tähtääväksi toimenpiteeksi, sillä ohjaamisen toivottu vaikutus olisi tehostunut syntypaikkalajittelu. Biojätemaksuja voidaan keventää esimerkiksi ottamalla biojätemaksua määriteltäessä huomioon kiinteistöittäisen kuljetuksen aiheuttamat suorat kulut kuten urakoitsijakorvaus ja astian pesu, mutta hallinnon, kuljetusten järjestämisen tai asiakaspalvelun kuluja siirretään sekalaisen yhdyskuntajätteen jätemaksuihin.

Asukkaan näkökulmasta jätetaksan ohjaavuutta on se, että asukas voi valinnoillaan vaikuttaa jätehuoltokustannustensa tasoon. Asukkaan vaikutusmahdollisuudet jätehuollon kustannuksiin kohdistuvat lähinnä kiinteistöittäiseen kuljetukseen ja alueellisilla vastaanottopisteillä asioimiseen. Näiden lisäksi asukkailta voidaan laskuttaa erikseen jätehuollon perusmaksua, joka on tyypillisesti kiinteä maksu. Perusmaksun osuus asukkaiden jätehuoltokustannuksista ei tule olla merkitsevin. Jos perusmaksun osuus kiinteistön vuotuisista jätehuoltokustannuksista on korkea, asukkaalle tarjottavien valinnanmahdollisuuksien mielekkyys vähenee ja jätetaksan ohjaavuus heikkenee.

Taksan jätemaksut tulee esittää asiakkaalle sellaisessa muodossa, että vaihtoehtojen vertailu on helppoa ja että taksan rakenne ohjaa asukasta valitsemaan etusijajärjestyksen mukaisen jätehuoltoratkaisun kiinteistölleen. Keinoja toteuttaa taksan kannustavuutta voidaan pohtia eri näkökulmista ja valita alueelle sopivin ratkaisu. Esimerkiksi painoperusteisella tyhjennysmaksulla voidaan ohjata jätteen määrän vähentämiseen ja lajittelun onnistumiseen. Biojäte on tyypillisesti painavampaa kuin sekalainen yhdyskuntajäte keskimäärin. Painoperusteinen tyhjennysmaksu voi tehostaa erityisesti biojätteen lajittelua, mikäli sen lajittelulla erilleen voidaan hillitä kalliimmaksi hinnoitellun sekalaisen yhdyskuntajätteen tyhjennysmaksuja. Jäteastioiden punnitus vaatii kuitenkin erityistä tekniikkaa ja siihen sisältyy mm. vuodenaikoihin ja sääolosuhteisiin liittyviä haasteita. Painoperusteinen jätemaksu on tällä hetkellä laajemmin käytössä lähinnä vain syväkeräysastioille ja putkikeräysjärjestelmissä. Erilaisista punnitukseen perustuvista jätemaksujärjestelmistä eli PAYT (Pay as you throw) järjestelmistä on tietoa mm. Ympäristöministeriön julkaisussa (2019:1) *Punnitukseen perustuva kotitalouksien jätemaksujärjestelmä – Toteuttajan tietopaketti*.

Toisena esimerkkinä ohjaavuudesta kiinteistöittäisessä kuljetuksessa voi olla sekalaisen yhdyskuntajätteen jäteastioiden kokoon perustuva maksumäärittely, jossa pieni jäteastia olisi selkeästi edullisempi isompia. Perusteena olisi ohjata asukkaita tehokkaampaan lajitteluun (vähemmän tilaa sekalaiselle jätteelle). Myös sekalaisen yhdyskuntajätteen tyhjennysmaksua selkeästi edullisempi tyhjennysmaksu kierrätyskelpoisille jätteille tähtää lajittelun tehostumiseen. Ohjaavuutta kiinteistöittäisessä keräyksessä voidaan toteuttaa myös mm. monilokeroastioihin ja näihin kerättävien jätelajien suhteen. Tehokasta jätemaksujen ohjaavuutta voidaan toteuttaa, jos kiinteistöittäiseen kuljetukseen voidaan liittää lajittelun laaduntarkistus ja sen kytkentä asukkaan jätemaksuihin. Onnistuneesta lajittelusta palkitaan edullisemmalla jätemaksulla. Tällainen järjestelmä on käytössä mm. Karlstadin kaupungissa Ruotsissa (Avfall Sverige, rapport 2020:28 Miljöstyrande avfallstaxor). Järjestelmässä on tunnistettavissa erilaisia haasteita ja uusia kustannuksiakin, mutta uudenlaisia mahdollisuuksia ja keinoja jätetaksan ohjaavuuden ja jätteen laadun parantamiseksi olisi suositeltavaa tutkia ennakkoluulottomasti.

Jätemaksuilla voidaan ohjata asukkaita toimittamaan jätteitä toivotulla tavalla myös alueellisille vastaanottopaikoille. Esimerkiksi vaaralliset jätteet ovat useimmiten ominaisuuksiensa vuoksi maksuttomia, vaikkei lainsäädännössä näin edellytetä. Vaarallisten jätteiden kustannukset katetaan esimerkiksi perusmaksulla tai sekalaisen yhdyskuntajätteen maksuilla. Taksaohjaavuutta voidaan käyttää alueellisilla vastaanottopaikoilla myös sesonkiluonteisesti: kun tiettyjä jätejakeita syntyy paljon ja ne toivotaan tuotavan asialliseen vastaanottoon (kuten risut, oksat, omenat), niiden maksua voidaan alentaa.

Kun jätetaksaan on rakennettu ohjaavuutta, on erittäin olennaista, että asukkaat ja muut jätteenhaltijat saavat tietoa jätemaksujensa tasosta ja siitä, miten omiin

maksuihin voi vaikuttaa. Ilman aktiivista ja laajaa tiedottamista ja neuvontaa taksan ohjaavuus ei voi täysin toteutua. Taksaohjaavuus kohdistuu välittömimmin omakotitaloasukkaihin ja muihin toimijoihin, jotka päättävät ja maksavat itse kiinteistönsä jätehuoltoratkaisut. Asunto-osakeyhtiöissä ja muissa suuremmissa asumisen yksiköissä asukkaalla ei ole useinkaan henkilökohtaisesti mahdollisuuksia tehdä asumiseensa liittyviä jätehuoltoratkaisuja. Isännöitsijät ja muut yhteyshenkilöt ovat näissä tapauksissa avainasemassa jätetaksaa koskevan tiedon vastaanottajina ja välittäjinä.

1.4.5 TSV-palveluiden jätetaksa

Tässä oppaassa suositellaan, että kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun piiriin kuuluvat jätemaksut esitetään jätetaksassa erillisinä maksuina kunnan ensisijaisen jätehuoltovastuun maksuista. TSV-palveluita koskeva taksa voi myös olla kokonaan erillinen dokumentti kunnan ensisijaisen jätehuoltovastuun jätetaksasta. Tämän oppaan luku 3 sisältää tarkempaa ohjeistusta TSV-palveluita koskevan taksan sisällöstä ja laatimisesta.

1.5 Kunnan jätelaitoksen markkinaehtoinen toiminta

1.5.1 Markkinaehtoisen toiminnan tulo voi tasapainottaa jätetaksaa

Yhtiömuotoiset kunnalliset jätelaitokset saattavat tarjota lakisääteisen perustoiminnan lisäksi yrityksille markkinaehtoisia jätehuoltopalveluita hankinta- ja jätelain sallimissa rajoissa. Yrityksille tarjottavat markkinaehtoiset palvelut ja niihin liittyvä talous on tärkeää eriyttää selkeästi lakisääteisestä perustoiminnasta, sillä taksanalaisen perustoiminnan tuloja ei saa missään olosuhteessa käyttää jätelaitoksen muun mahdollisen toiminnan rahoittamiseen. Toisinpäin sen sijaan voidaan toimia. Markkinaehtoisen toiminnan tuloilla voidaan kompensoida harkinnan ja tarpeen mukaan perustoiminnan kuluja, mikäli yhtiön omistajat näin haluavat. Jätetaksaa laatiessa on kuitenkin ensisijaisesti pyrittävä jätelain mukaisesti kustannusvastaavaan perustoimintaan, jolloin lakisääteiset jätehuoltopalvelut eivät nojaa mahdollisesti epävarmaan markkinaehtoiseen tuloon.

Markkinaehtoiseen toimintaan liittyviä maksuja tai hintoja ei tule milloinkaan sisällyttää kunnalliseen jätetaksaan. Jätelaitos päättää markkinaehtoisten palvelun hinnoittelusta itsenäisesti, eikä jätehuoltoviranomaisella ole päätösvaltaa tähän. Kunnallisen jätelaitoksen on hinnoiteltava markkinaehtoiset palvelunsa markkinaperusteisesti noudattaen kilpailulainsäädäntöä. Markkinaehtoisen toiminnan kirjanpito on myös eriytettävä perustoiminnan kirjanpidosta (jätelaki 44 § ja kilpailulaki 30 d §). Mm. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on laatinut ohjeita kirjanpidon eriyttämisestä ja markkinaperusteisesta hinnoittelusta.

1.6 Opas apuna taksan laadinnassa ja päivityksessä

1.6.1 Oppaan käyttö taksatyössä

Mikäli jätetaksa sisältää johdantona yleisen osan, sen sisällössä voi noudattaa soveltaen tämän oppaan osan 1 Jätetaksa ja kunnan jätehuoltopalvelut taksan perustana sisältöä. Taksaa päivitettäessä on tärkeää kiinnittää huomiota myös yleisen osan ajantasaisuuteen. Päivityksessä tulee tarkistaa jätelainsäädäntö, paikalliset jätehuoltomääräykset, jätehuollon palvelutaso sekä mahdollisten eri jätteenkuljetusjärjestelmien tilanne.

Varsinaisessa taksassa ehdotetaan noudatettavan oppaan osan 2 Ohjeita jätetaksan laadintaan mukaista soveltamisalan ja maksujen järjestystä. Taksa on tarkoituksenmukaista aloittaa soveltamisalasta, jolloin lukija osaa asettaa taksan sisällön oikeaan asiayhteyteen. Maksut esitettäisiin siten, että suurinta osaa kuntalaisista koskevat maksut ovat taksan alussa (kuten perusmaksu ja kiinteistöittäisen kuljetuksen tyhjennysmaksut) ja harvempaa joukkoa koskevat maksut jäljempänä (aluekeräys, alueellisten vastaanottopaikkojen maksut, lietehuollon maksut jne.). Yhtenäinen valtakunnallinen rakenne jätetaksoissa auttaa kuntalaisia tulkitsemaan eri paikkakuntien jätetaksoja ja lisää alueiden välistä yhdenvertaisuutta.

Oppaan teksti ei ole käytettävissä sellaisenaan taksaan, vaan jätemaksut ja niiden perusteet ovat aina paikalliseen jätehuollon palveluihin ja niiden toteutukseen sekä kustannuksiin sidottuja. Oppaan tekstissä sen sijaan pyritään tuomaan esiin asioita, joita on suositeltavaa pohtia jätetaksaa valmistellessa sekä asioita, joita maksujen perusteluissa on tärkeää tuoda ilmi.

Taksassa esitetään maksujen perusteiden lisäksi myös euromääräiset summat kullekin jätemaksulle. Ohjeistusta maksujen esittämistapaan annetaan luvun kaksi kohdassa 2.8.

Oppaassa suositellaan käytettävän jätemaksuille nimenomaisesti sanaa maksu, joka on myös lainsäädännössä käytetty termi (jota esimerkiksi sana hinta ei ole). Jätetaksassa voidaan tarpeen mukaan määritellä siinä käytettävät termit aakkostettuna luettelona. Jos termejä määritellään, on määrittelyn noudatettava mahdollisimman tarkoin jätelaissa ja paikallisissa jätehuoltomääräyksissä käytettyjä määritelmiä. Tässä oppaassa ei anneta esimerkkejä termeistä ja niiden määritelmistä, mutta paikallisesti määriteltyjen termien luettelo voidaan kuitenkin sijoittaa joko suoraan taksaan esimerkiksi soveltamisalan jälkeen tai esittää se taksan liitteenä.

2 Ohjeita jätetaksan laadintaan

2.1 Jätetaksan soveltamisala

2.1.1 Kunnan ensisijaisen jätehuoltovastuun palvelut

Taksassa on aluksi tarpeen tuoda esiin taksan soveltamisala. Kunnallista jätetaksaa sovelletaan jätelain 32 §:n mukaiseen kunnan jätehuoltovastuun piiriin kuuluvaan jätteeseen, jota on mm. kaikki asumisessa, vapaa-ajan asumisessa syntyvä jäte sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte, mukaan lukien pienpuhdistamoiden, saostussäiliöiden ja umpisäiliöiden liete. Saostus- ja umpisäiliölietteiden taksa voi olla myös muusta taksasta erillisesti päätettävä taksa. Mikäli saostus- ja umpisäiliölietteille laaditaan erillinen jätetaksa, on tämä huomioitava soveltamisalasta kerrottaessa.

2.1.2 Kunnan toissijaisen jätehuoltovastuun palvelut

Jos jätetaksaa sovelletaan myös jätelain 33 §:n mukaiseen kunnan toissijaiselle jätehuoltovastuulle kuuluvaan yritysjätteeseen tai muiden toimintojen jätteeseen, myös tämä tulee mainita soveltamisalasta kerrottaessa. Tässä oppaassa suositellaan kuitenkin TSV-jätteelle laadittavaksi erillinen jätetaksansa. TSV taksan laatimisesta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.

2.1.3 Soveltamisalue maantieteellisesti

Soveltamisalue tulee tuoda esiin myös maantieteellisesti esimerkiksi luettelemalla kunnat tai kunnan alueet, joita jätetaksa koskee. Jos alueella on käytössä sekä kunnan että kiinteistönhaltijan järjestämää jätteenkuljetusta, tulee taksasta käydä ilmi, mitä alueita taksan astia- ja lietetyhjennysmaksut koskevat ja mitä alueita koskevat ainoastaan vastaanotto- ja käsittelymaksut.

2.2 Jätehuollon perusmaksu

2.2.1 Perusmaksulla katettavat palvelut

Osa kunnan järjestämistä ja ylläpitämistä jätehuoltopalveluista on sellaisia palveluita, joista olisi käytännössä mahdotonta periä jätteen aiheuttamisperiaatteen mukaista, palvelun käytön määrään perustuvaa maksua. Näiden palvelujen käyttöä tai kohdentumista yksittäiselle asiakkaille ei voida määrittää tai valvoa. Usein tällaiset palvelut ovat asiointihetkellä maksuttomia tai vahvasti tuettuja esimerkiksi lajitteluun kannustamiseksi. Tällaisia palveluita ovat mm.

- jäteneuvonta
- asiakaspalvelu ja -neuvonta
- alueellisten jätteen vastaanottopaikkojen perustaminen ja ylläpito
- vaarallisen jätteen (ml. lääkejätteiden) vastaanotto
- hallinnolliset palvelut kuten jätehuoltoon liittyvien rekisterien ylläpito
- jätehuoltoviranomaisen toiminta

Jätelain 78 § mahdollistaa tällaisten vaikeasti kohdennettavien ja asiointihetkellä maksuttomien jätehuollon kulujen kattamisen erillisenä perusmaksuna (jätelaki 78 §:n 4 mom. ja 79 §:n 2 mom.).

Perusmaksulla kerätty jätemaksukertymä ja sen käyttö on ilmoitettava vuosittain tietoverkossa. Usein perusmaksun käytöstä raportoidaan jätelaitoksen vuosikatsauksen yhteydessä.

Perusmaksulla ei voi tukea osakaskuntien vastuulle kuuluvien vanhojen kaatopaikkojen jälkihoitoa tai seurantaa. Myöskään valvontaviranomaisen kustannuksia ei kateta perusmaksulla.

2.2.2 Perusmaksu vaikuttaa jätehuollon talouden suunnitteluun

Jätetaksa joudutaan laatimaan aina perustuen arvioon tulevan vuoden jätemääristä ja aiheutuvista kustannuksista. Perusmaksulla taksan kustannusvastaavuutta voidaan tarkentaa, sillä tällöin taksassa ei ole tarvetta varautua vastaanotetun jätemäärän muutoksiin niin suurella marginaalilla kuin ilman perusmaksua. Perusmaksutulo muodostaa kunnan jätehuoltoon ennakoitavissa olevan varman tulon, jolla palveluja voidaan ylläpitää ja jotka mahdollistavat esimerkiksi vastaanottopaikkoja koskevien investointien suunnitteluun varman pohjan. Muihin jätemaksuihin kohdistuva kustannuspaine alenee, kun osa niillä muutoin katetuista kustannuksista voidaan siirtää perusmaksulla katettaviksi. Kaikkien alueen asuin- ja vapaa-ajan kiinteistöjen haltijoiden käyttöön tarkoitettujen palveluiden kustannusten koetaan usein myös jakautuvan oikeudenmukaisemmin, kun kustannukset kohdistuvat perusmaksuna kaikille näille kiin-

teistöille. Usein juuri ne kiinteistöt, joilla on vähiten kiinteistökohtaista palvelua käytössään, käyttävät suhteessa eniten perusmaksuilla katettavia palveluita.

2.2.3 Perusmaksu jätetaksassa

Mikäli kunnassa tai jätehuollon yhteistyöalueella on käytössä perusmaksu, on sen perusteet suositeltavaa kertoa taksassa omana pykälänään. (Jos perusmaksua ei käytetä, siitä ei ole tarpeen kirjata taksaan mitään.) Koska perusmaksu koskee valtaosaa taksan piiriin kuuluvia kiinteistönhaltijoita, on perusmaksua koskevat perusteet suositeltavaa esittää heti taksan alkuosassa.

Perusmaksun määräämisen perusteena voidaan käyttää joko kiinteistöä tai taloutta (jätelaki 79 §). Käytännössä perusteena on käytetty lähes poikkeuksetta taloutta, eli asuntojen tai huoneistojen lukumäärää kiinteistöllä, sillä näin maksu saadaan kohtaamaan palvelujen piiriin kuuluvat kotitaloudet ja toiminnot tarkimmin.

Taksassa kerrotaan lyhyesti ja luettelonomaisesti, mitä palveluita perusmaksulla katetaan ja ketkä ovat maksuvelvollisia. Perusmaksua on jätelain perusteella mahdollista periä kaikilta kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvilta kiinteistönhaltijoilta. Jätehuoltoviranomaisella on mahdollisuus taksassa myös rajata perusmaksun soveltamista. Jos maksun piiristä rajataan pois kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvia kiinteistöjä, esimerkiksi tehostetun palveluasumisen kiinteistöjä tai kunnan palvelutoiminnan kiinteistöjä, on rajaukselle oltava perustelu. On huomattava, että perusmaksun soveltamisen rajaaminen perustellusta syystä ei poista poisrajattuja kiinteistöjä tai toimintoja kunnan jätehuoltovastuulta.

Perusmaksun laskutusrytmi voidaan todeta jätetaksassa, mutta se ei ole välttämätöntä. Mikäli laskutuksesta määrätään taksassa, on huomioitava, että taksa sitoo myös kunnallista jätelaitosta ja jätehuoltoviranomaista, eikä laskutustavasta voida poiketa ilman taksamuutosta tai yksittäistapauksessa taksasta poikkeamisesta päättämistä.

2.2.4 Perusmaksun maksuvelvolliset

Perusmaksun maksuvelvollisiksi voidaan määritellä kiinteistön haltija tai omistaja tai erikseen maksun laskuttavalle taholle ilmoitettu jätehuoltopalvelujen käyttäjä, ottaen huomioon miten kunnassa tai kunnallisessa jätelaitoksessa ylläpidetään kiinteistöihin liittyviä yhteystietoja.

Maksuvelvollisen määrittelemiseksi on taksassa tarpeen ilmoittaa ajankohta, jonka mukaisen tilanteen perusteella maksuvelvollinen ja mahdollinen maksuluokka määräytyvät. Erityisesti vuosimaksuna laskutettavassa perusmaksussa tämä on tärkeää, koska asukkaiden tai omistajien vaihtuessa voi vuosimaksun maksuvelvollisesta nousta kysymyksiä. Täsmällisesti määritelty maksun määräy-

tymisen ajankohta on kaikille osapuolille hyödyksi tilanteissa, joissa lähtökohtaisesti tasoltaan matalaa perusmaksua vaaditaan palauttamaan tai osittamaan esimerkiksi omistajan vaihdoksen yhteydessä.

2.2.5 Perusmaksun maksuluokat eri asiakasryhmille

Perusmaksu voidaan kohdistaa eri asiakasryhmille esimerkiksi kiinteistön käyttötarkoituksen tai asukasmäärän mukaan. Maksuluokkien käytön perusteena on pyrkimys huomioida erityyppisten asiakasryhmien kuten erilaisten asumismuotojen tai asuntojen eri asukasmäärien tai muiden kunnan vastuulle kuuluvien toimintojen aiheuttama erilainen kuormitus jätehuoltopalveluille. Esimerkiksi vakituisille asunnoille on usein määrätty suurempi perusmaksu kuin vapaa-ajan asunnoille, jotka ovat käytössä tyypillisesti vain osan vuotta. Jako vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen maksuluokkiin on näin ollen jätemäärän ja palvelun tarpeen määrän perusteella perusteltua ja suositeltavaa.

Jos vapaa-ajan asunnon haltijalla on myös vakituinen asunto samassa kunnassa tai samalla jätehuollon yhteistyöalueella, voi jätetaksaan kohdistua toiveita, joissa kyseiselle kiinteistöjen haltijalle vapaa-ajan asunnon perusmaksu olisi alempi kuin muilla tai sitä ei määrättäisi lainkaan. Tämän suuntainen taksakirjaus on kuitenkin lainvastainen, sillä vakituisen asuinpaikan perusteella määrätyn jätemaksun voidaan katsoa rikkovan perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatetta ja jätelain 78 §:n perusteluissa mainittua jätemaksujen tasapuolisuuden vaatimusta (esim. KHO 26.8.2002 T 1956, LRS). Jätemaksun perusteena ei siis voi olla asiakkaan muiden kiinteistöjen sijainnit.

Perusmaksulle on käytetty myös rakennuksen tai asunto-osakeyhtiön huoneistomäärään perustuvaa maksuluokitusta, jolloin huoneistokohtainen maksu alenee portaittain tietyn huoneistomäärän ylittyessä kiinteistöllä. Maksuluokkien huoneistomäärät vastaavat tällöin jätehuoltomääräysten erilliskeräysvelvoitteiden huoneistomääriä. Tämä voi olla perusteltua erityisesti silloin, kun kunta tai kunnallinen jätelaitos täydentää tuottajien ekopisteverkostoa perusmaksulla kerätyn tulon avulla. Täydentävää aluekeräyspalvelua käyttävät pääasiassa ne kiinteistöt, joille ei ole asetettu hyötyjätteiden kiinteistökohtaisia erilliskeräysvelvoitteita. Lisäksi suuret kiinteistöt, joissa on useita huoneistoja, aiheuttavat useimmiten pienempiä hallinnollisia kustannuksia (esim. laskutus ja rekisterin ylläpito) kuin yhden asunnon talot tai pienet asunto-osakeyhtiöt, mikä voidaan ottaa huomioon perusmaksun maksuluokkia määriteltäessä.

Vakituisten asuinrakennusten perusmaksun perusteena voidaan käyttää myös asukasmäärää. Asukasmäärään perustuva maksu vastaa aiheuttamisperiaatteen mukaista kustannusten jakoa, koska verrattuna yksin asuviin henkilöihin useamman asukkaan taloudet käyttävät todennäköisesti enemmän käyttöhetkellä maksuttomia jätehuoltopalveluja. Jätehuoltoviranomaisen tai jätelaitoksen saattaa kuitenkin olla haastavaa ja erittäin työlästä ylläpitää tietoa asukasmäärästä.

Siksi ennen tällaisen maksuperusteen kirjaamista taksaan on syytä suunnitella menetelmä, jolla tietoa huoneistojen ajantasaisesta asukasmäärästä ylläpidetään. On myös huomattava, että perusmaksun tai muun jätemaksun perusteena ei voida pitää asukkaiden ikää. Ikään perustuva jätemaksu olisi ristiriidassa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimuksen kanssa.

Vaikka perusmaksua maksavat usein vain asuinkiinteistöt, voivat perusmaksulla katettavia palveluita käyttää ainakin osittain myös muut kunnan ensisijaisella jätehuoltovastuulla olevat toiminnot, kuten kunnan hallinto- ja palvelutoiminnot (mm. jäteasemien palvelut, rekistereiden ylläpito ja viranomaisen toiminnan kulut). Perusmaksuun voidaan määritellä näin ollen myös kunnan hallinto- ja palvelutoimintoja koskeva oma maksuluokkansa. Mahdollista maksua määriteltäessä on suositeltavaa arvioida, kuinka paljon ko. toiminnot käyttävät perusmaksulla katettavia palveluita.

2.2.6 Perusmaksun suuruus

Suomen Kiertovoima KIVO ry:n julkaiseman selvityksen ”Tietoa kotitalouksien jätehuollosta 2019” mukaan jätehuollon keskimääräinen kokonaisvuosikustannus omakotitaloissa oli v. 2019 Suomessa n. 256 €/asunto/vuosi ja kerrostaloissa 112 €/asunto/vuosi (KIVO 2019). Perusmaksu muodostaa kotitalouksille kiinteän jätehuollon kustannuksen, johon se ei voi toiminnallaan juuri vaikuttaa. Suomessa vuonna 2022 käytössä olevan vakituisen asunnon perusmaksun suuruus vaihtelee vajaasta 20 eurosta reiluun 50 euroon vuodessa. Alueittainen vaihtelu johtuu mm. erilaisten maksuluokkien käytöstä ja perusmaksulla katetun palvelun sisällöstä. Jätetaksan ohjaavuuden säilyttämiseksi perusmaksun tason määrittämisessä tulee kiinnittää huomiota siihen, että asiakkaille jää riittävä mahdollisuus vaikuttaa käyttäytymisellään jätemaksunsa suuruuteen ja siksi perusmaksun osuuden ei tulisi korostua kotitalouksien jätehuoltokuluissa liikaa. Perusmaksuun ei siis ole syytä harkitsematta siirtää sellaisia kuluja, jotka ovat perittävissä kiinteistöihin kohdennettavina jätemaksuina.

Perusmaksun suuruus tarkistetaan yleensä vuosittain. Taksassa voidaan päättää myös maksun tarkistamistaajuudesta, mutta sellaisesta määrääminen taksassa ei ole välttämätöntä eikä edes suositeltavaa, sillä tällöin määräys sitoo myös jätehuoltoviranomaista itseään. Tämä voi johtaa siihen, että maksun tarkistaminen kesken taksan voimassaolokautta ei ole mahdollista, vaikka tähän esiintyisi tarvetta.

2.2.7 Perusmaksu tyhjillään oleville asunnoille

Koska perusmaksu perustuu lakisääteisten jätehuoltopalveluiden ylläpitoon käyttöasteesta riippumatta, voi perusmaksu, kuten taksan muutkin mahdolliset vuosimaksut, koskea myös tyhjillään olevia asuntoja tai asuinrakennuksia. Palveluja ylläpidetään ja ne ovat saatavilla heti, kun asuntoa tai asuinrakennusta

jälleen käytetään. Perusmaksusta kokonaan vapautumiseen vaaditaan useissa jätehuoltoviranomaisissa todistus, esimerkiksi rakennusvalvonnalta tai ympäristöterveydenhuollolta asuinrakennuksen käyttökelvottomuudesta. Lyhytaikaiseen kohtuullistamiseen voi sen sijaan olla kevyempikin peruste (hakemus valokuvineen tms.). Kunnallisessa jätetaksassa olisi hyvä kertoa maksun perusteen lisäksi menettely ja perusteet maksun muuttamiselle tai poistamiselle. Näin saatetaan vähentää tähän liittyvää asiointia viranomaisessa. Kun poikkeamisen edellytykset on avattu taksaan, voidaan myös säästää aikaa perusmaksuja koskevien muistutusten käsittelyssä ja varmistutaan päätösten tasapuolisesta perustelemisesta.

2.3 Jäteastioiden tyhjennysmaksut

2.3.1 Kiinteistöiltä kerättävät jätteet

Kunta tai kunnallinen jätelaitos vastaa seuraavien jätelajien kiinteistöittäisten jäteastioiden tyhjentämisestä

- sekalainen yhdyskuntajäte*
- biojäte
- metallipakkaukset ja pienmetalli
- lasipakkaukset
- paperi- ja kartonkipakkaukset
- muovipakkaukset

Jätetaksan tulee sisältää jätemaksut kaikille edellä mainituille kiinteistöiltä kerättäville jätelajeille. Myös keräyspaperia kerätään kiinteistöiltä, mutta sen jätehuolto kuuluu kokonaisuudessaan tuottajien vastuulle. Tästä syystä kunnalliseen jätetaksaan ei kuulu keräyspaperia koskevia jätemaksuja.

Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen maksuilla katettavista toiminnoista voidaan kertoa taksassa yleisellä tasolla lyhyesti. Kustannuksia aiheuttavien toimintojen kovin yksityiskohtainen kuvailu voi aiheuttaa taksaan tarpeetonta tarkistustarvetta toimintojen muuttuessa.

Sekalaisen yhdyskuntajätteen ja biojätteen kiinteistöittäisen kuljetuksen jäte-

---

** Kunnan järjestämästä kuljetuksesta poikkeuksena voivat olla sekalaisen yhdyskuntajätteen ja saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetukset, joiden osalta kunnan jätehuoltoviranomainen on voinut päättää kuljetusten järjestämisestä siten, että tietyllä alueella kiinteistön haltijat itse tilaavat kiinteistöittäisen kuljetuspalvelun yksityiseltä kuljetusyrittäjältä. Tällöin näiden jätteiden kuljetusmaksut eivät sisälly jätetaksaan. Jos jätehuoltoviranomaisen toimialueella on käytössä sekä kunnan että kiinteistönhaltijan järjestämää kuljetusta, voi joko kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskevassa taksan pykälässä tai soveltamisalaa koskevassa pykälässä olla selvyyden vuoksi tarpeen luetella ne alueet tai kunnat, joita taksan kuljetusmaksut koskevat.*

maksu perustuu tavallisesti ainakin kuljetuksen sekä siihen liittyvän suunnittelun, asiakaspalvelun ja laskutuksen kustannuksiin. Lisäksi se sisältää myös jätteenkäsittelymaksun osuuden sekä jossain tapauksissa myös astian pesun ja vuokran. Jätetaksassa kiinteistöittäisen jätteenkuljetukseen liittyvä maksu nimetään usein tyhjennysmaksuksi.

Käsittelymaksun osuus astiakohtaisesta jätemaksusta eli tyhjennysmaksusta määritellään kuljetetun jätteen todellisen painon perusteella, jos astia punnitaan tyhjennyksen yhteydessä. Muussa tapauksessa käsittelymaksu lasketaan jäteastian tilavuuden ja kyseisen jätelajin ominaispainon avulla.

Pakkausjätelajeja koskevat kiinteistöittäisen kuljetuksen maksut perustuvat vain kuljetuksen kuluihin (ml. mahdollinen siirtokuormaus) ja siihen liittyviin hallintokuluihin kuten suunnittelun, asiakaspalvelun ja laskutuksen sekä kiinteistökohtaisen pakkausjätteiden kuljetuksen neuvontaan liittyviin kuluihin. Tuottajayhteisöjen jätelaitoksille maksamat korvaukset (kts. kohta 2.3.10) vaikuttavat myös osaltaan kierrätettävien pakkausjätteiden tyhjennysmaksuun. Pakkaustuottajien tuottajayhteisöt järjestävät vastuulleen kuuluvien jätteiden vastaanoton ja käsittelyn, eikä kunnille tai kunnallisille jätelaitoksille synny pakkausjätteen käsittelyyn liittyviä kuluja.

Tyhjennysmaksut voidaan luetella taksassa kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskevassa kohdassa esimerkiksi jätelajeittain. Maksun määräämisen peruste, kuten astiakoko tai -tyyppi ja noutokerrat, tulee esittää jätelajikohtaisesti. Monilokeroastioille tulee määrittää omat erilliset tyhjennysmaksut, mikäli monilokerokeräys on käytössä.

2.3.2 Kuljetuksen osuus tyhjennysmaksussa

Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen tyhjennysmaksun perusteena on mm. kuljetusten kilpailutuksen tuloksena saatu tieto kuljetusten kustannuksista urakka-alueilla. Kunta tai kunnallinen jätelaitos sopii kuljetusurakoista kilpailutuksen voittaneiden kuljetusyrittäjien kanssa. Kuljetusurakat voivat olla kestoiltaan eri pituisia. Usein kuljetussopimus koskee 2–5 vuoden jaksoa, johon voi liittyä optiona lisävuosi tai -vuosia. Jätelaitos voi sitoa urakkakorvauksen hinnantarkistuksen esimerkiksi valtakunnalliseen kuljetuskustannusten indeksiin tai muunlaiseen menettelyyn, jonka avulla kuljetukseen vaikuttavien kustannustekijöiden hinnanmuutokset on mahdollista ottaa huomioon urakoitsijalle maksettavassa korvauksessa koko urakan ajan. Kuljetusyritykselle maksettavaksi tulevien kustannusten lisäksi taksalaskennassa huomioon on otettava kuljetukseen liittyvät hallinnolliset kulut, kuten ainakin kuljetusten suunnitteluun, asiakaspalveluun ja laskutukseen liittyvät menot.

Jätelaki edellyttää, että kunta tai kunnan jätelaitos kilpailuttaa kuljetushankinnat osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Tästä voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi

hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä. Siksi jätetaksan soveltamisalueella on käynnissä samanaikaisesti useita eri kuljetusurakoita, joiden kustannukset poikkeavat toisistaan erillisten kilpailutusten johdosta. Urakat poikkeavat toisistaan myös aloitusajankohdiltaan, kestoiltaan, kerättäviltä jätelajeiltaan ja tyhjennettäviltä jäteastiatyypeiltään. Jotta kaikille alueen kiinteistöille kohdistetut jätemaksut olisivat kilpailutuksista ja keräystekniikoista aiheutuneista eroista huolimatta tasapuolisia ja kohtuullisia, käytetään maksujen perusteena yleensä kunnan tai toimialueen tiettyjen kuljetusurakoiden yhteisiä kustannuksia. Myös eri jätelajien kiinteistöittäistä keräystä koskevien kustannusten välistä eroa voidaan tasata kuljetusmaksuissa. Tämä edellyttää, että taksasta saadaan näin tehokkaammin etusijajärjestyksen mukaiseen toimintaan ohjaava, tasapuolisuus ja kohtuullisuus säilyttäen. Ohjausta voidaan toteuttaa esimerkiksi siirtämällä osa kierrätettävien jätelajien kiinteistöittäisestä kuljetuksesta aiheutuvista kuluista katettavaksi sekalaisen yhdyskuntajätteen jätehuollon maksuilla, jolloin kierrätettävien jätteiden tyhjennysmaksut voidaan pitää alhaisempina kuin niiden tosiasiallinen kulurakenne edellyttäisi. Sekalaisen yhdyskuntajätehuollon maksuja on tällöin nostettava vastaavasti. Kokonaisuutena kunnallisen jätelaitoksen on aina toimittava siten, että maksutuloilla voidaan kattaa kaikki kustannukset. Jätehuoltoa ei voida esimerkiksi subventoida verovaroin.

Jätelaitokselle kuljetusurakoista koituvien kustannusten jyvittämisessä jätemaksuihin otetaan yleensä huomioon myös erityyppisten jäteastioiden vaikutukset tyhjennyskustannuksiin. Taksan avulla voidaan tarvittaessa myös ohjata kiinteistöjä suosimaan kunnan jätehuoltojärjestelmään parhaiten soveltuvia jäteastioita tai kierrätystä edistäviä ratkaisuja. Esimerkki tämänkaltaisesta ohjauksesta voisi olla vaikkapa kahdelle jätelajille tarkoitetun monilokeroastian jätemaksun asettaminen samalle tasolle kuin neljälle jätelajille tarkoitetun monilokeroastian maksu. Myös turvallisuuden kannalta riskialttiiden ratkaisujen poistumista markkinoilta voidaan edistää kyseisten maksujen korotuksilla.

2.3.3 Tyhjennysmaksujen tasapuolisuus

Kuljetuskustannusten syntyyn vaikuttaa luonnollisesti matkan pituus, joka jäteautolla ajetaan jätteitä noudettaessa kiinteistöiltä. Harvaan asutuilla alueilla kuljetusmatka tyhjennettyä jäteastiaa kohden on suurempi, kuin tiiviisti asutulla alueilla, jolloin kuljetuskustannuksissa on myös alueiden välistä eroa. Kuljetusmatkaa ei kuitenkaan voi pitää asukkaalle kohdistuvan jätemaksun perusteena. Jätemaksun perusteista määrätään jätelaissa 79 §:ssä, jossa perusteiksi mainitaan jätteen määrä, laji, laatu ja noutokerrat. Perusteina voidaan lisäksi ottaa huomioon jätteen keräys- ja kuljetusolot kiinteistöllä ja noutoalueella, kunnan keräysvälineiden käyttö sekä kuljetusmatka kuljetettaessa jäte yksittäisenä kuljetuksena. Lainsäädännön tarkoituksena on turvata tasapuoliset jätemaksut kuntalaisille asuinpaikasta riippumatta, jotta esimerkiksi asuinpaikan syrjäisyys ei heikentäisi asianmukaisen jätehuollon järjestämistä. Alueellinen tasapuoli-

suuteen tulee kiinnittää huomiota etenkin haja-asutusalueella, jossa sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäinen keräys ja joissakin tapauksissa myös aluekeräys on lähtökohtainen jätehuollon vähimmäisperuspalvelu. Kuljetusetäisyyksien aiheuttamat kustannuserot tulisi pyrkiä tasaamaan kunnan alueella siten, että jätehuoltomääräysten mukaisen velvoittavan jätehuollon jätemaksuihin ei aiheutuisi saman kunnan asukkaiden välille asuinpaikan sijainnista johtuvaa eroa. (Tässä oppaassa pohditaan jäljempänä kohdassa 2.3.9 jätelain 79 §:n tulkintamahdollisuuksia vapaaehtoisessa kiinteistöittäisessä erilliskeräyksessä.)

Kuljetusalueen erityiset olosuhteet voidaan ottaa huomioon kunnan jätemaksujen perusteissa. Näin ollen esimerkiksi saariston tai muutoin vaikeakulkuisten alueiden jätemaksut voivat perustellusti olla eri suuruisia kuin muun kunnan alueen jätemaksut. Näin menetellessä perustelujen tulee käydä ilmi taksasta.

Taksassa tietyn jätelajin tyhjennysmaksut voivat olla samat myös useamman kunnan muodostamalla koko jätehuollon yhteistyöalueella. Tällainen ns. tasataksamalli on jonkin verran yleistynyt viime vuosien aikana. Kun tyhjennysmaksuja suunnitellaan tasattavan yhtä kuntaa laajemmalla alueella, tulee ennen mallin käyttöönottoa tarkastella tasaamisen vaikutusta sekä alueen asukkaiden maksuihin että kunnallisen jätehuollon talouteen. Useamman kunnan välinen tyhjennysmaksujen tasaaminen lienee tarkoituksenmukaisinta ja helpointa alueilla, jotka ovat maantieteellisesti ja väestöllisesti samankaltaisia. Koko toimialueen kattava tyhjennysmaksujen tasaaminen ja ns. tasataksaan pyrkiminen olisi suositeltavaa perustua toimialueen yhteiseen hyväksyttyyn jätehuoltopolitiikkaan.

2.3.4 Biojäteastian tyhjennysmaksu

Tässä oppaassa biojätteellä tarkoitetaan asumisessa, toimistoissa, ravintoloissa, tukkuliikkeissä, ruokaloissa, ateriapalveluissa, vähittäisliikkeissä ja muissa vastaavissa toiminnoissa syntyvää biologisesti hajoavaa elintarvike- ja keittiöjätettä ja elintarviketuotannossa syntyvää vastaavaa jätettä. Määritelmä poikkeaa jätelain mukaisesta biojätteen määritelmästä siten, että se ei sisällä puutarha- ja puistojätettä. Määritelmä on yhdenmukainen Kuntaliiton Oppaassa jätehuoltomääräysten laatimiseen käytetyn määritelmän kanssa.

Biojäteastian tyhjennysmaksuun sisältyy jätteen kuljetus kiinteistöltä vastaanottoon ja biojätteen käsittely sekä mahdollisesti, alueesta riippuen, myös jäteastian vuokra, suojasäkki ja pesu. Myös kaikkiin edellä mainittuihin toimintoihin liittyvät hallinto- ja asiakaspalvelukulut tulee lähtökohtaisesti kattaa biojätteen tyhjennysmaksulla, jos niitä ei ole päätetty taksan ohjaavuuden lisäämiseksi kattaa esimerkiksi sekalaisen yhdyskuntajätteen maksuilla.

Biojätteen käsittely voidaan järjestää joko kunnan tai kunnallisen jätelaitoksen omana toimintana tai se voidaan kilpailuttaa ja tilata muulta toimijalta. Jätetaksassa biojätteelle määritellään käsittelymaksu tavallisesti painoperusteisesti

tuhatta kiloa kohden vastanottopaikkaan tuotuja suurkuormia ajatellen. Mahdolliset biojätteen käsittelyyn kohdistuvat subventoinnit voivat vaikuttaa taksaan määriteltävän käsittelymaksun suuruuteen.

Kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen kuuluvan biojäteastian tyhjennysmaksuun käsittelyn osuus lisätään joko laskennallisesti biojätteen ominaispainon, astian tyypin, koon ja sen oletetun täyttöasteen sekä käsittelykustannuksen (€/tuhat kg) mukaan, tai suoraan painoperusteisesti käsittelykustannuksen (€/tuhat kg) mukaan, jos astia punnitaan tyhjennettäessä. Mikäli tyhjennysmaksuissa käytetään laskennallista käsittelykustannusta, on taksassa suositeltavaa ilmoittaa laskennassa käytetyt ominaispainot ja astian oletetut täyttöasteet. Taksassa voidaan huomioida myös erityyppiset biojätteet, joita syntyy eri toiminnoista. Esimerkiksi kotitalouksissa ja suurtalouskeittiöissä syntyneet biojätteet voivat poiketa toisistaan huomattavastikin laadultaan ja painoltaan. Syynä eroon voi olla esimerkiksi suurtalouskeittiöiden biojätteen suurempi nestepitoisuus. Ero voidaan huomioida tyhjennysmaksuja määriteltäessä esimerkiksi ko. biojätteiden eri ominaispainojen avulla.

Jos biojätettä kerätään kiinteistöittäisesti jätelain 41.3 § mukaan kiinteistön haltijan itse järjestämässä jätteenkuljetuksessa, sovelletaan kuljetusyrittäjälle jätetaksassa määrättyä vastaanotto- ja käsittelymaksua. Kuljetusyrittäjä laskuttaa kiinteistön haltijaa sekä kuljetuksen että käsittelyn osalta ja erittelee näiden osuudet tarjouksessaan ja laskussaan asiakkaalle. Kyseessä ei silloin ole kunnan jätehuoltomääräysten mukainen kunnan järjestämä vapaaehtoinen erilliskeräys, johon sovelletaan taksassa määriteltyjä tyhjennysmaksuja.

2.3.5 Sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksut eri kuljetusjärjestelmissä

Sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetus kiinteistöiltä järjestetään jätelain mukaan lähtökohtaisesti kunnan järjestämänä jätehuoltopalveluna. Käsittelyn kustannukset määritellään asukkailta laskutettavaan tyhjennysmaksuun joko laskennallisesti sekalaisen yhdyskuntajätteen ominaispainon, astian tyypin, koon ja sen oletetun täyttöasteen ja käsittelykustannuksen (€/tuhat kg) mukaan tai suoraan painoperusteisesti käsittelykustannuksen (€/tuhat kg) mukaan, jos astia punnitaan tyhjennettäessä. Laskennallista perustetta käytettäessä jätteen ominaispaino ja laskennassa käytetyt astioiden täyttöasteet on suositeltavaa ilmoittaa taksassa.

Sekalaisen yhdyskuntajätteen kiinteistöittäinen kuljetus voidaan myös järjestää kiinteistönhaltijan järjestämänä kuljetuksena, jos kunnan jätehuoltoviranomainen on tehnyt asiasta päätöksen. Näillä kiinteistönhaltijan jätteenkuljetusjärjestelmäalueilla sekalaisen yhdyskuntajätteen vastaanotto- ja käsittelymaksut ovat ainoat sekalaista yhdyskuntajätettä koskevat maksut, jotka tulee esittää jätetaksassa. Jätelaitos laskuttaa taksanmukaiset maksut yleensä jätteenkulje-

tusyrittäjiltä, jotka tuovat kiinteistöittäin kerättyä sekalaista yhdyskuntajätettä vastaanottopaikkaan. Kuljetusyrittäjä laskuttaa puolestaan kiinteistönhaltijoita. Kuljetusyrittäjien on jätelain 85 §:n mukaan yksilöitävä kiinteistönhaltijalle esittämässään laskussa ja tarjouksessa sekä käsittelyn ja että kuljetuksen osuudet.

Sekalaisen yhdyskuntajätteen vastaanotto- ja käsittelymaksu suurkuormille esitetään taksassa tavallisesti painoperusteisena tuhatta kiloa kohden. Maksun perusteena on jätteen vastaanotto- ja käsittelytoimintojen järjestämisen kustannukset. Vastaanotto ja käsittely voidaan järjestää joko kunnan tai kunnallisen jätelaitoksen omana toimintana tai palvelu voidaan kilpailuttaa ja tilata muulta toimijalta.

2.3.6 Ohjaavuuden vaikutus sekalaisen yhdyskuntajätteen jätemaksuihin

Sekalainen yhdyskuntajäte hyödynnetään pääsääntöisesti energiana polttamalla sitä tarkoitukseen suunnitelluissa voimalaitoksissa. Energiana hyödyntäminen on etusijajärjestyksessä toissijainen hyödyntämiskeino materiaalina hyödyntämiseen nähden, joten taksaohjauksessa sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksuun voidaan osin vyöryttää muun jätehuollon hallinnollisia kustannuksia tai kierrätyskelpoisten jätelajien kuljetuksen tai käsittelyn kustannuksia. Tällöin sekalaisen yhdyskuntajätteen ja kierrätyskelpoisten jätteiden maksujen erolla on tarkoitus ohjata asukkaita parempaan syntypaikkalajitteluun ja etusijajärjestyksen mukaiseen jätteiden hyödyntämiseen. Sekalaista yhdyskuntajätettä koskevien jätemaksujen tason olisi kuitenkin pysyttävä siinä määrin kohtuullisena, että se ei vaaranna jätteen päätymistä ylipäänsä asianmukaiseen vastaanottoon. Korkea sekalaisen yhdyskuntajätteen maksu saattaa myös heikentää kierrätettävien jätelajien laatua, jos syntyy houkutus sijoittaa sekalaista yhdyskuntajätettä halvemman jätelajin astiaan.

Sekalaisen yhdyskuntajäteteen jätemaksujen kohtuullisen maksutason ylläpito saattaa olla vastaisuudessa myös haaste. Syntypaikkalajittelun tehostamiseen tähtäävä jätehuolto tarkoittaa onnistuessaan myös sekalaisen yhdyskuntajätteen määrän alenemista, jolloin kasvavat kustannuspaineet kohdistuvat vähenevälle sekalaiselle yhdyskuntajätteelle. Tämän vuoksi taksan ohjaavuuden ei tulisi perustua pelkästään sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksun nostamiseen. Taksan tehokkaimmat ohjaavuusmahdollisuudet perustuvat pääasiassa kunnan järjestämän kuljetuksen astiakohtaisiin tyhjennysmaksuihin.

2.3.7 Lisämaksut kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa

Kunnallinen jätteenkuljetus suunnitellaan lähtökohtaisesti jätehuoltomääräysten mukaisen jätehuollon kustannusten perusteella. Jos olosuhteet kiinteistöllä eivät vastaa jätehuoltomääräysten vaatimuksia, aiheutuu astian tyhjentäjälle ylimääräistä työtä. Ylimääräistä työtä voivat aiheuttaa esimerkiksi astian sijoittaminen jätehuoltomääräyksissä määriteltyä etäämmälle tai jäteautolle sopivan

kääntöpaikan puuttuminen, jolloin jäteautolla joudutaan peruuttamaan pitkä matka. Jäteastian ulkopuolelle on myös saatettu jättää poisvietävää jätettä. Myös muista tarvittavista lisäpalveluista, kuten astian suojasäkin asentamisesta tai astian lukituksesta ja avaimista voi syntyä enemmän kustannuksia, kuin tyhjennysmaksulla on lähtökohtaisesti suunniteltu katettavan. Tällöin taksaan on mahdollista ottaa käyttöön erilaisia palveluihin liittyviä lisämaksuja tai erikseen määritellyille palveluille erillisiä, nimettyjä maksuja.

Toimenpide, joka on lisämaksun perusteena, on nimettävä ja sen suorittamisen syy on suositeltavaa kuvata taksassa yksiselitteisesti ja täsmällisesti maksun soveltamisen ja mahdollisten riitatilanteiden ratkaisun helpottamiseksi. Esimerkiksi pidempi tyhjennykseen kuluva aika tai ylimääräisen jätteen kyseessä ollen myös astiatilavuutta suurempi jätteen määrä voidaan kirjata perusteeksi. Mikäli toimenpiteen suorittaminen ja siitä aiheutuva lisämaksu on sidottu tiettyyn matkaan, on lisämaksun aiheuttava matkan pituus ja sen mittaamistapa suositeltavaa ilmoittaa mahdollisimman tarkasti.

2.3.8 Jäteastian vuokra

Jäteastian ollessa osa kunnan tarjoamaa kiinteistöittäistä jätteenkuljetuspalvelua, sisältyy myös jäteastian vuokra jätetaksaan. Jäteastian vuokra voidaan sisällyttää myös astian tyhjennysmaksuun, jos alueen jätehuoltomääräyksissä edellytetään kunnan tai kunnallisen jätelaitoksen jäteastian käyttöä kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa.

2.3.9 Vyöhykekohtainen jätemaksu kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrittelee jätehuoltomääräyksissä vapaaehtoisen kiinteistöittäisen erilliskeräyksen alueen toimialueellaan. Jos määritelty keräysalue vapaaehtoiselle kiinteistöittäiselle keräykselle on hyvin laaja tai alue sisältää toisistaan poikkeavia olosuhteita, saattaa vyöhykekohtainen jätemaksu kiinteistöittäiselle erilliskeräykselle olla perusteltu ohjaavuuden näkökulmasta. Tällöin jätemaksun taso vaihtelisi perustuen eri alueiden, eli vyöhykkeiden, olosuhteisiin tai myös vyöhykkeiden sijaintiin logistiikan kannalta. Jätemaksun perusteena voi jätelain 79 §:n mukaan olla jätteen laji, laatu, määrä ja noutokerrat. Perusteina voidaan lisäksi ottaa huomioon jätteen keräys- ja kuljetusolot kiinteistöllä ja noutoalueella, kunnan keräysvälineiden käyttö sekä kuljetusmatka kuljetettaessa jäte yksittäisenä kuljetuksena. Jäteastiakohtainen kuljetusmatka ei ole maksun määräämisen peruste. Vyöhykkeellä sovellettavan kuljetusmaksun tulisi siis perustua vyöhykkeellä vallitseviin keräys- ja kuljetusoloihin, ei yksittäisen kiinteistön syrjäisyyteen eikä logistiseen etäisyyteen jäteauton ns. normaaleilta reiteiltä.

Lakia tulkittaessa on merkillepantavaa, että jätelain 79 §:n perusteet on muodostettu jo vuoden 1975 jätelaissa. Tuolloin jätehuolto perustui pääosin hygienia- ja terveysnäkökohtiin ja kuljetettavana jätelajina oli yleisesti vain sekalai-

nen yhdyskuntajäte. Tuolloin, kun järjestelmällistä jätehuoltojärjestelmää vasta perustettiin, oli erittäin tärkeää varmistaa jätteiden kuljettaminen asialliseen vastaanottoon kuljetusmatkan pituudesta riippumatta. Nykypäivänä jätelain tavoitteet suuntautuvat voimakkaasti myös ilmastovaikutusten vähentämiseen ja voidaan todeta jätelain vuodelta 1975 periytyvien maksujen perustelujen olevan ajastaan jäljessä. Kierrätyskelpoisten ja vapaaehtoisesti kerättyjen jätteiden kuljetuksissa lain tulkintaan voi tällä perusteella ottaa mukaan kuljetuksiin liittyvää elinkaariajattelua, kun pyrkimyksenä on jätelain hengen mukainen, kohtuullinen ja huolellisesti perusteltu lopputulos.

2.3.10 Pakkausjätteiden kiinteistöittäinen keräys ja tuottajilta saatu korvaus

Jätelain 49 b §:n mukaan pakkausten tuottajayhteisön ja kuntien on 49 a §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa määritettävä pakkausmateriaaleittain korvaukset, jotka tuottajayhteisö maksaa kunnille pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kuljetuksesta asuinkiinteistöiltä tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Korvaukset on maksettava kunnille mahdollisimman tasapuolisin perustein ottaen huomioon kerätyn pakkausjätteen määrä, ja keräyksen tehokkuuteen vaikuttavat alueelliset olosuhteet. Kuntien on huolehdittava siitä, että korvaukset otetaan täysimääräisesti ja materiaaleittain huomioon määrättäessä erilliskerättyä pakkausjätettä koskevia jätemaksuja. Sopimuksen osapuolena olevan kunnan jätelaitoksen olisi tiedotettava kunnan jätehuoltoviranomaiselle sopimuksen mukaisista korvauksista, jotta tämä voi ottaa ne huomioon jätemaksujen määräytymisessä. Jätelaissa ei säädellä tuottajien korvausten käytöstä kunnissa edellä mainittua tarkemmin, mutta kuntien on jätemaksuja määritellessään noudatettava myös muita jätelain jätemaksuja koskevia säädöksiä ja hyvän hallinnon periaatteita.

Pakkaustuottajien ja kuntien yhteistoiminnassa sopimia, tuottajien kunnille maksamia korvauksia alkaa kertyä laskennallisesti 1.7.2023 lukien tai sen jälkeen siitä hetkestä alkaen, kun jätelaitos vastaa kuljetusten järjestämisestä. Ensimmäiset rahasiirrot tuottajilta kunnille tapahtuvat vasta elokuussa 2024, kun pakkausten tuottajayhteisö maksaa korvauksia kunnille takautuvasti perustuen vuonna 2023 tehtyyn työhön. Koska korvausten maksutapa ja niihin liittyvä tasausjärjestelmä on takautuva, pystytään korvaukset ottamaan huomioon jätetaksan maksuja alentavina useilla alueilla käytännössä ensimmäisen kerran vuodesta 2025 lukien. Vuotta 2025 koskevat taksat valmistellaan yleensä vuoden 2024 aikana, jolloin ensimmäiset korvaussummat vasta lasketaan ja tilitetään kunnille. Lain kirjausten noudattamiseksi jätehuoltoviranomaisen tulee ottaa huomioon yhteistyösopimuksen mukaiset tuottajien korvaukset heti kun se on mahdollista, viimeistään määritellessään vuoden 2025 jätetaksaa ja siitä eteenpäin. Lisäksi kunkin alueen viranomaisen ja jätelaitoksen harkinnassa on, onko alueella mahdollista arvioida tuottajien korvausten määrää ja ottaa se huomioon taksan määrittelyssä jo tätä aikaisemmin.

Korvausten maksu edellyttää, että kunnassa on aloitettu kierrätettävien pak-

kausjätteiden kiinteistöittäinen keräys kunnan järjestämänä kuljetuksena jäteasetuksen mukaisesti 1.7.2023 ja että kunta tai kunnan jätelaitos on liittynyt tuottajien ja kuntien väliseen yhteistoimintasopimukseen antamalla valtakirjan joko Suomen Kiertovoima KIVO ry:lle tai Suomen Kuntaliitto ry:lle. Pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoiminnan perusteista on suositeltavaa kertoa jätetaksan johdanto-osassa.

Kaikki tuottajilta saadut korvaukset on jätelaitoksissa korvamerkittävä nimenomaisesti asuinkiinteistöjen kiinteistökohtaisen pakkausjätehuollon järjestämiseen täysimääräisesti käytettäväksi ja pakkausmateriaalikohtaisesti, eikä niitä voida käyttää jätelaitoksissa muihin tarkoituksiin. Tuottajien korvauksia ei voida esimerkiksi käyttää perustamaan kunnan täydentäviä pakkausjätteiden aluekeräyspisteitä, vaan niiden kustannukset tulee kattaa asiakkailta perittävin jätemaksuin, esimerkiksi perusmaksulla. Korvauksia ei ole myöskään tarkoitettu käytettävän kunnan hallinto- ja palvelutoiminnan kiinteistöjen, esimerkiksi koulukiinteistön, kuljetusmaksujen alentamiseen.

Korvausten täysimääräiseen käyttöön kunnissa sisältyy periaate, että korvaukset on otettava huomioon kiinteistöiltä laskutettavissa jätemaksuissa ilman perusteetonta viivettä. Korvauksia ei voi kerätä pitkäaikaiseen säästöön. Materiaalikohtaisuus tarkoittaa, että tuottajayhteisöiltä saatuja korvauksia tulee ohjata jätetaksaan jätelajikohtaisesti, jolloin korvaus alentaa juuri sen pakkausjätelajin kuljetusmaksuja, jota koskien korvauksia on tuottajayhteisöltä vastaanotettu.

Pakkaustuottajille laissa säädetty korvausvelvollisuus on rajattu koskemaan jäteasetuksen mukaista kiinteistöittäistä erilliskeräystä tai tätä suppeampaa keräystä, jos kunta on supistanut erilliskeräysvelvollisuutta asetuksen tasosta jätehuoltomääräyksillä (eli velvoiteraja on korkeampi kuin 5 huoneistoa).

Jätelain jätemaksuja koskevien säädösten ja hallinnon yhdenvertaisuusperiaatteen perusteella asiakkaalle tarjottavasta samansisältöisestä palvelusta kunta ei voi veloittaa asiakasta erilaisin perustein. Jätehuoltoviranomainen ei voi taksassaan asettaa eri suuruista maksua esimerkiksi saman taajama-alueen sisällä sijaitseville kiinteistöille, joilla on samankokoiset jäteastiat yhtenevillä tyhjennysväleillä. Lisäksi viranomaisen on lain velvoittamana ja lajitteluun kannustamiseksi määriteltävä yhtenevin perustein jätemaksut samansisältöisestä palvelusta kiinteistöille. Jätelain jätemaksuja koskevien säädösten ja hallinnon yhdenvertaisuusperiaatteen perusteella asiakkaalle tarjottavasta samansisältöisestä palvelusta kunta ei voi veloittaa asiakasta erilaisin perustein. Jätehuoltoviranomainen ei voi taksassaan asettaa eri suuruista maksua esimerkiksi saman taajama-alueen sisällä sijaitseville kiinteistöille, joilla on samankokoiset jäteastiat yhtenevillä tyhjennysväleillä. Lisäksi viranomaisen on lain velvoittamana ja lajitteluun kannustamiseksi määriteltävä yhtenevin perustein jätemaksut samansisältöisestä palvelusta kiinteistöille.

Jätelaissa ei ole määrätty, että tuottajien maksamia korvauksia tulisi kohdentaa jätemaksuissa nimenomaisesti vain tuottajien kustannusvastuulle kuuluvan pakkausjätehuollon järjestämiseen. Kunnan on siten mahdollista kohdistaa tuottajien korvauksia harkiten myös järjestämäänsä jätehuoltomääräysten mukaiseen vapaaehtoiseen pakkausjätteiden keräykseen.

Vapaaehtoisen keräyksen osalta, etenkin taajamien ulkopuolisilla alueilla, maksujen harkinnassa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että pakkausten tuottajayhteisö ylläpitää kustannuksellaan maksutonta aluekeräystä niille, joita kiinteistökohtainen keräysvelvoite ei koske. Tuottajien aluekeräysverkostoa uudistetaan jätelain muutosten perusteella tätä opasta kirjoitettaessa eikä keräysverkoston mahdollisia muutoksia ja niiden vaikutuksia pystytä tässä kohden arvioimaan. Myöhemmin alueellisen keräysverkoston vakiinnuttua voidaan kunnissa arvioida, mihin suuntaan ja miten keräystä ohjataan keräysvelvoitteen ulkopuolisilla kiinteistöillä ja alueilla.

On tärkeää, että tuottajien korvausten käyttö kunnissa ja jätelaitoksissa on läpinäkyvää ja perusteltua ja että se kohdentuu pääasiassa jäteasetuksen mukaisen keräyksen järjestelyihin. Valtaosa keräys- ja kuljetustyöstä kohdistuu joka tapauksessa vähintään viiden huoneiston kiinteistöihin taajamissa.

2.3.11 Kortteli- ja putkikeräysjärjestelmien jätemaksut

Mikäli kunta tai kunnallinen jätelaitos ylläpitää kortteli- tai putkikeräysjärjestelmää, tulee kunnalle tai kunnan jätelaitokselle tästä aiheutuvat kustannukset kattaa jätetaksaan sisältyvillä jätemaksuilla. Keräystä koskeva jätemaksu voi olla kiinteä maksu, esimerkiksi vuosi- tai kuukausimaksu tai maksu voi perustua esimerkiksi astiakohtaisesti rekisteröityihin keräysjärjestelmän käyttökertoihin, joiden avulla huomioidaan käyttäjäkohtaisesti jätteen laji ja sen tilavuus tai paino. Jätteen keräykseen liittyvän jätemaksun lisäksi kortteli- ja putkikeräysjärjestelmiin voi liittyä mm. liittymismaksu tai maksu avainjärjestelystä, jolla katetaan järjestelmän hallinnon ja tekniikan kuluja.

Jätemaksun maksuvelvolliseksi voidaan määritellä esimerkiksi järjestelmän piiriin kuuluvan asunnon tai kiinteistön haltija tai omistaja tai muu erikseen ilmoitettu henkilö. On suositeltavaa määritellä taksaan myös maksuvelvollisuuden päättyminen selkeästi, esimerkiksi ilmoitukseen uudesta omistajasta tai asukkaasta.

2.4 Aluekeräys

2.4.1 Sekalaisen yhdyskuntajätteen aluekeräys

Mikäli alueella on kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen lisäksi käytössä aluekeräys, on taksaan määriteltävä aluekeräysmaksu ja sen maksuvelvolliset. Maksuvelvolliseksi voidaan määritellä esimerkiksi asunnon tai kiinteistön haltija tai omistaja tai muu erikseen ilmoitettu henkilö. On suositeltavaa noudattaa aluekeräysmaksussa samaa maksuvelvollisuuden määrittelyä kuin perusmaksunkin kohdalla. Jos maksuvelvollinen on muu, kuin kiinteistörekisterin tiedoista ilmenevä haltija tai omistaja, on tarpeen määritellä myös maksuvelvollisuuden päättyminen selkeästi, esimerkiksi ilmoitukseen uudesta omistajasta tai asukkaasta.

Aluekeräysmaksu voi olla joko kiinteistökohtainen tai asuntokohtainen. Se voidaan jakaa maksuluokkiin samoin kuin perusmaksu eli rakennuksen käyttötarkoituksen tai asukasmäärän perusteella, jolloin maksussa pyritään huomioimaan syntyvä jätemäärä ja kuormitus aluekeräykseen. Alemman maksuluokan perusteena ei ole kuitenkaan mahdollista käyttää esimerkiksi useamman kiinteistön omistamista samalla toimialueella, mikäli maksun ensisijaisena perusteena on kiinteistöjen tai asuntojen määrä, eikä esimerkiksi käyttöaste tai jätemäärä. Käyttöasteeseen tai jätemäärään liittyvä peruste tosin vaatisi näihin liittyvää todennusta, joka on teknisesti hyvin haastavaa ja saavutettavaan hyötyyn nähden kallista järjestää aluekeräysastioihin, jotka sijaitsevat hyvinkin syrjäisissä paikoissa.

Aluekeräyksen jätemaksut voidaan määritellä taksaan esimerkiksi vuosimaksuksi, jolloin taksaan tulee määritellä ajankohta, jonka perusteella maksu määrätään tuolloin maksuvelvolliseksi katsottavalle henkilölle. Aluekeräysmaksu voidaan määrätä laskutettavaksi yhdessä erässä laskutusvuonna, mutta laskutuksen suorittamisesta ei ole kuitenkaan välttämätöntä määrätä taksassa. Maksu voidaan jakaa myös useammalle erälle, jos se nähdään tarpeelliseksi.

Aluekeräysmaksun on suositeltavaa olla ohjaava, mikäli se on mahdollista. Ohjaavuutta voidaan toteuttaa esimerkiksi määrittelemällä kompostoiville talouksille alempi maksu kuin ei kompostoiville. Kun biojäte kompostoidaan kiinteistöllä, tuotetaan yleensä vähemmän jätettä aluekeräyspisteeseen.

Aluekeräysalueille tyypillistä on pitkät ja hankalat kulkuyhteydet ja jätteen määrän vaihtelut vuodenaikojen mukaan. Lisäksi aluekeräykseen kohdistuu lisäkustannuksia astioiden väärinkäytön ja roskaamisen vuoksi. Tämän vuoksi aluekeräyksen aiheuttama kustannus saattaa olla melko korkea. Alueilla on pohdittava kustannusvastaavuuden ja kohtuuhintaisen palvelun saatavuuden suhdetta. Taksaan saattaa kohdistua painetta sisällyttää aluekeräyksen kuluja jonkin verran kiinteistökohtaiseen sekalaisen yhdyskuntajätteen jätteenkuljetuksen maksuihin tai sekalaisen yhdyskuntajätteen vastaanoton maksuihin, jolloin kuluja on kat-

tamassa suurempi joukko asukkaita kuin pelkästään aluekeräykseen kuuluvat taloudet. Aluekeräykseen ja kiinteistöittäiseen keräykseen liittyvien kiinteistöjen tyhjennyskustannusten tasapainottaminen voi olla keino edistää maksujen asuinpaikasta riippumatonta tasapuolisuutta.

2.4.2 Aluekeräykseen liittyvät lisämaksut

Jätteiden aluekeräykseen liittyy usein roskaamista tai astioihin laitetaan jätettä, joka ei sinne kuulu tai astiaa käyttävä ei kuulu aluekeräyksen piiriin. Joillakin jätehuollon yhteistoiminta-alueilla on aluekeräyksen ongelmiin pyritty puuttumaan määrittelemällä jätetaksaan aluekeräykseen liittyvä siivousmaksu- tai lajittelumaksu. Maksu määrätään aluekeräyspistettä siten käyttäneelle, että käytöstä on aiheutunut jätteen siivous-, lajittelu- ja käsittelykuluja tai lisäksi ylimääräisen aluekeräyspisteen tyhjennyksen tarve. Maksun määrääminen edellyttää, että henkilö tai taho, jota pisteellä asioinut edustaa, tavoitetaan. Jos taksaan sisällytetään aluekeräykseen liittyvä siivous- tai lajittelumaksu, on huomioitava, että maksun perusteena tulee olla maksuvelvollisen aiheuttamat kustannukset, joihin vaikuttaa mm. siivoukseen kuluva aika sekä asiaan liittyvän jätteen määrä ja laatu sekä jätteen ylimääräinen kuljettaminen ja käsittely. Viranomaisen perimään hallinnolliseen maksuun ei voi sisältyä rangaistusluonteista elementtiä, ellei siitä ole säädetty laissa. Jätelain mukaan jätehuoltoviranomaisen ei ole mahdollista käyttää rangaistusluonteista maksuperustetta jätetaksassa.

2.5 Alueellisten vastaanottopaikkojen maksut

2.5.1 Vastaanotto- ja käsittelymaksut alueellisissa vastaanottopaikoissa

Kaikki kuntavastuun piiriin kuuluva jäte ei sovi kuljetettavaksi kiinteistöittäisessä kuljetuksessa, vaan jätehuollon asiakkaat voivat kuljettaa tällaisia jätteitä itse (jätelain 41 §:n mukaan) asianmukaiseen kunnan tarjoamaan alueelliseen vastaanottopaikkaan. Taksassa onkin tarpeen määritellä myös nämä palvelut ja niihin liittyvät maksut.

Alueellisista vastaanottopaikoista kiinteistöittäiseen kuljetukseen soveltumattomille jätteille määrätään jäteasetuksen 20 §:ssä. Vastaanottopaikat on määritelty toimialuekohtaisesti paikallisissa jätehuoltomääräyksissä. Alueellisissa vastaanottopaikoissa vastaanotettaville jätteille tai jäte-erille tulee kirjata taksaan erilliset maksut. Tavallisesti alueellisissa vastaanottopaikoissa otetaan vastaan useampia jätelajeja kuin kiinteistökohtainen keräys kattaa.

Taksassa voidaan päättää, millaisin ehdoin vastaanottopaikkaan saa tuoda jätettä ja millaisia vastaanottomaksuja sovelletaan, jos erityinen rajaus koetaan tarpeelliseksi esimerkiksi sen varmistamiseksi, että jäte on peräisin kotitalouksista. Rajaus voi koskea esimerkiksi vastaanottoon tuodun jätteen enimmäismäärää tilavuusperusteisesti (m^3) tai ajoneuvotyypeittäin (henkilöautolla, peräkärryllä tai pakettiautolla tuotu määrä) ja laatua (kotitalouksissa syntynyt lajiteltu/ei lajitel-

tu jäte). Maksujen määrittelyyn voi vaikuttaa asemien suunniteltu käyttötarkoitus eli ne voivat olla tarkoitettu esimerkiksi vain henkilöautoille peräkärryineen ym. Myös maksujen perusteet tulee kirjata taksaan. Perusteena voi olla esimerkiksi jätteen määrä ja laatu sekä muuhun mahdolliseen avuntarpeeseen liittyvissä vastaanottopalveluissa myös työhön käytetty aika. Kun maksun määräämisen yksikkönä käytetään esimerkiksi tilavuutta tai kappalemäärää, tulee vastaanottohenkilökunnan arvioida tuodulle jäte-erälle maksu. Vastaanottopaikalla asioiva voi laskutusta varten myös ilmoittaa jätteen määrän omatoimisesti annettujen ohjeiden mukaan, kuten esimerkiksi miehittämättömillä asemilla. Painoyksikköä käytettäessä vastaanotettaville pienjäte-erille tulisi olla käytössä punnitusmahdollisuus.

2.5.2 Noutopalvelut

Kaikilla kotitalouksilla ei ole mahdollisuutta kuljettaa itse suurikokoisia jätteitä tai jäteastiaan soveltumattomia jäte-eriä alueellisiin vastaanottopaikkoihin. Tähän tarkoitukseen kunnissa ja kunnallisilla jätelaitoksilla on käytössä erilaisia noutopalveluja tai jätelavapalveluja. Myös näihin palveluihin liittyvien maksujen tulee sisältyä jätetaksaan. Maksujen perusteena voi olla esimerkiksi palvelulle määritelty kertaluonteinen maksu tai palvelun vaatimaan aikaan sidottu maksu. Yksittäistä kuljetusta koskevan jätemaksun perusteena voi olla myös kuljetusmatka, toisin kuin säännönmukaisessa kiinteistöittäisessä kuljetuksessa (jätelaki 79 § perustelut). Noudettuun jätteeseen sovelletaan lisäksi jätetaksan vastaanotto- ja käsittelymaksujen mukaisia maksuja, minkä on syytä käydä ilmi taksasta.

2.6 Pienpuhdistamoiden lietteen sekä saostus- ja umpisäiliölietteen jätemaksut

2.6.1 Lietteiden jätemaksut taksassa

Kunnan jätehuoltovastuulle kuuluvat myös jätelain 32 §:ssä mainituissa toiminnoissa syntyvät pienpuhdistamoiden lietteet ja saostus- ja umpisäiliölietteet, joten näiden jätemaksut määritellään ja maksujen perusteet hyväksytään kunnallisessa jätetaksassa. Lietteitä koskeva taksa voidaan päättää alueella myös muusta taksasta erillisenä kokonaisuutena. Peruste erilliselle taksalle voi olla esimerkiksi taksan subventioiden hallinta tai yksinkertaisesti se, että erillinen lietetaksa palvelee paikallisia asukkaita paremmin.

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa taksa sisältää ainoastaan lietteen vastaanotto- ja käsittelymaksut. Kunnan järjestämässä lietteenkuljetuksessa taksa sisältää vastaanoton ja käsittelyn lisäksi myös kuljetuksen kustannukset. Vastaanoton, käsittelyn ja kuljetuksen kustannukset voidaan kunnan järjestämässä kuljetuksessa sisällyttää taksaan määriteltyihin tyhjennysmaksuihin.

2.6.2 Kuljetuksen osuus lietteiden tyhjennysmaksussa

Kunnan järjestämässä kuljetuksessa lietteiden kuljetuksen osuus tyhjennysmaksussa perustuu lietteenkuljetusurakoiden kilpailutuksen tulokseen. Maksuihin on sisällytettävä myös kuljetusten suunnittelu, asiakaspalvelu ja laskutus. Lietteen tyhjennysmaksuja valmistellessa on huomioitava myös jätelain 79 §:ssä luetellut jätemaksujen perusteet, joita voi olla jätteen määrä, laatu, noutokerrat sekä olosuhteet noutoalueella tai kiinteistöllä. Kuljetusmatka sinällään ei voi olla lietteidenkään kohdalla maksun määräämisen peruste, kuten ei muidenkaan jätelajien kohdalla. Eri kuljetusurakoiden välisiä hinnaneroja voidaan tasata jätetaksan maksuissa siten, että taksan sisältämät maksut ovat olosuhteet huomioiden tasapuolisia ja kohtuullisia kaikille kiinteistönhaltijoille.

2.6.3 Lisämaksut lietetyhjennyksissä

Lietteen kiinteistöittäisessä kuljetuksessa voi olla tarpeen ottaa käyttöön erilaisia lisämaksuja, sillä tyhjennysolosuhteet ja tilanteet kiinteistöillä voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Lisämaksut voivat liittyä esimerkiksi erityisten apuvälineiden, kuten lisäletkun käyttöön säiliöitä tyhjennettäessä, lieteauton peruuttamiseen tai ilmoitettua säiliötilavuutta suuremman lietemäärän tyhjennykseen. Lietemäärä voi olla säiliötilavuutta suurempi, kun lietettä on tyhjentämättömyyden vuoksi kertynyt myös viemäriputkistoon. Lietetyhjennyksissä lisämaksut voivat koskea myös käynnin kiireellisyyttä, sillä suunniteltuista ja aikataulutetuista tyhjennysrytmeistä poikkeaminen johtaa lähes poikkeuksetta lisäkilometreihin ja reittien uudelleen suunnitteluun, jotka aiheuttavat kuluja.

2.6.4 Kuljetusjärjestelmän vaikutus lietteiden vastaanottomaksuihin taksassa

Lietteiden vastaanotto ja käsittely on tavallisesti sovittu tapahtuvan kunnallisessa omistuksessa olevilla jätevedenpuhdistamoilla. Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätevedenpuhdistamolle lietteen käsittelystä aiheutuneet kustannukset ovat taksaan määritellyn vastaanotto- ja käsittelymaksun perusteena. Myös kunnan järjestämässä lietteenkuljetuksessa vastaanoton ja käsittelyn osuus tyhjennysmaksussa perustuu tavallisesti jätevedenpuhdistamolle aiheutuneisiin kustannuksiin. Jätevedenpuhdistamo ilmoittaa kustannukset jätelaitokselle ja jätehuoltoviranomaiselle taksan valmistelua varten. Jos saostus- ja umpisäiliölietteiden vastaanotto- ja käsittelypalvelu on kilpailutettu markkinoilla, perustuu tyhjennysmaksun vastaanoton ja käsittelyn osuus kilpailutuksen tuloksen kustannuksiin.

Asiakasmaksuissa on otettava huomioon myös mahdolliset kunnallisen jätelaitoksen kulut vastaanoton ja käsittelyn järjestämisessä esimerkiksi lietelaatujen seurannan ja laskutuksen osalta sekä myös varautuminen vastaanottoon ja käsittelyyn liittyviin mahdollisiin investointeihin.

Jätevedenpuhdistamon lietekustannuksia kartoitettaessa on huomioitava, että jätevedenpuhdistamon jätehuoltoviranomaiselle ja jätelaitokselle taksan pohjaksi ilmoittamien kustannusten tulee sisältää todelliset kulut, jotka aiheutuvat lietteen vastaanotosta, käsittelystä ja näihin liittyvästä hallinnosta ja mahdollisista investoinneista kyseisellä puhdistamolla. Lähtökohtaisesti jätevedenpuhdistamon tehtävänä ei ole sisällyttää kustannuksiin ohjaavuutta, vaan asiakkaisiin suunnatun maksuilla ohjaamisen tulee tapahtua ainoastaan jätetaksassa jätehuoltoviranomaisen päätöksellä kuljetusjärjestelmästä riippumatta.

2.6.5 Vastaanotto- ja käsittelymaksujen tasapuolisuus

Pienpuhdistamoiden lietettä ja saostus- ja umpisäiliölietteitä voidaan vastaanottaa useassa toimialueen kunnassa eri jätevedenpuhdistamoilla. Vastaanotettuihin lietteisiin liittyvät kulut saattavat vaihdella eri puhdistamojen välillä huomattavastikin riippuen eri tekijöistä. Vastaanotto- ja käsittelymaksujen mahdollisia eroja vastaanottopaikkojen välillä on tärkeää tarkastella, ja tutkia mahdollisuutta yhtenäistää maksuja alueellisesti jätetaksassa. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että lietettä voidaan kuljettaa vastaanottopisteisiin kuntarajoista riippumatta. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa saman kunnan alueella sijaitseville asuinkiinteistöille kohdistuu eri suuruinen vastaanotto- ja käsittelymaksu riippuen kiinteistöjen sijaintipaikasta kunnassa. Näin ei jätelain 79 §:n mukaan tulisi olla, vaan jätemaksujen tulisi olla palvelutasoon nähden tasapuolisia ja kohtuullisia niin, ettei eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai kunnan eri alueita aseteta perusteettomasti toisistaan poikkeavaan asemaan. Lietteen käsittelytapa on asukkaan näkökulmasta sama eri vastaanottopaikoissa, joten maksujen tulisi tämän perusteella olla yhtä suuret kaikille palvelun piiriin kuuluville riippumatta vastaanottavasta puhdistamosta ja sen hinnoittelusta.

2.6.6 Eri lietelaatujen jätemaksut

Jäteasetuksen jäteluettelossa pienpuhdistamoiden lietetilojen liete ja saostus- ja umpisäiliöliete on luokiteltu yhdeksi jätelajiksi. Käytännössä nämä kolme lietelajia kuitenkin poikkeavat toisistaan mm. kiintoaine- ja ravinnepitoisuuksien osalta, joten niille on mahdollista määritellä eri suuruiset vastaanotto- ja käsittelymaksut tai tyhjennysmaksut. Maksuja voidaan kuitenkin subventoida eri lietelaatujen välillä, sillä kyse on lainsäädännön näkökulmasta yhdestä ja samasta jätelajista. Lietteen jätemaksujen tasaaminen muiden jätelajien, kuten sekalaisen yhdyskuntajätteen kanssa vaatii sen sijaan erityiset perustelut. Eri jätelajien välisen ristiin subventoinnin tulee perustua aina jätteen määrän tai haitallisuuden vähentämiseen ja etusijajärjestyksen edistämiseen.

Jos lietekuljetukset tapahtuvat kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa, lietelaaduille eri maksuja valmistellessa on syytä varmistua menetelmästä, jolla tieto eri lietelaatujen vastaanottomääristä puhdistamoilla saadaan luotettavasti selville vastaanotto- ja käsittelymaksujen laskuttamiseksi kuljetusyrittäjiltä. Laskutuksesta kerrotaan tarkemmin tämän oppaan kohdassa 4.2.3.

2.7 Muut kunnan jätehuoltopalvelut

2.7.1 Hallinto- ja asiakaspalvelu

Jätehuoltopalveluiden hallinnolliset kulut syntyvät mm. jätehuoltopalveluiden tukitoimintojen ylläpidosta, kuten henkilöstöhallinnosta, rekisterien ylläpidosta ja jätemaksujen laskutuksesta sekä asiakaspalvelun resursseista. Merkittävä osuus hallintokuluista aiheutuu myös jätehuollon toteuttamisen suunnittelusta, erilaisten jätehuoltopalvelujen kilpailutuksista ja toteutuksen järjestämisestä.

Hallinnon ja asiakaspalvelun kuluja ei yleensä kateta erillisinä maksuina, vaan ne jyvitetään muihin jätemaksuihin niiden periaatteiden mukaan, joita alueella jätehuollon ohjaavuudessa on sovittu noudatettavan. Usein on tarkoituksenmukaista kohdistaa hallinnon ja asiakaspalvelun kuluja niitä palveluita koskeviin maksuihin, joista kyseinen kulu syntyy. Kuluja, joita ei voi selkeäasti kohdistaa mihinkään tiettyyn palveluun, voidaan jyvittää toimialueella sovitun ohjaavuuden mukaisesti. Usein nämä kulut kohdistetaan sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksuun.

Ohjaavuutta voidaan myös toteuttaa siten, että kierrätettävien jätteiden hallinto ja asiakaspalvelun kuluja kohdistetaan myös sekalaisen yhdyskuntajätteen käsittelymaksuun. Hallinto- ja asiakaspalvelun kuluja perusmaksuun kohdistettaessa on huolehdittava, että sen taso säilyisi kohtuullisena asukkaan jätehuollon kokonaiskustannuksissa.

2.7.2 Jätehuollon suunnittelupalvelut

Kunnallinen jätelaitos voi tarjota jätehuollon järjestämiseen liittyvää maksullista suunnitteluapua kunnan jätehuoltovastuulle kuuluville toiminnoille. Suunnittelu voi sisältää esimerkiksi selvityksen tarvittavien jäteastioiden määrästä, tyypistä ja tyhjennysväleistä tai muuta jätehuollon tekniseen toteutukseen liittyvää suunnittelua. Suunnittelupalvelua toteutetaan yleensä lähinnä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnoille tai suuremmille asunto-osakeyhtiöille, joilla on tarve erityiselle kiinteistökohtaiselle konsultoinnille ja asiantuntija-avulle. Palveluun voi liittyä esimerkiksi käynnit kohdekiinteistöllä. Yksittäisten kotitalouksien, esim. omakotitalojen tarvitsema apu on yleensä pienimuotoisempaa ja se sisältyy yleensä perusmaksulla katettavaan jäteneuvontaan.

Jätetaksaan suunnittelupalvelulle voidaan määrittää maksu esimerkiksi käytetyn ajan mukaan (h/€). Jätehuollon suunnittelupalveluita voidaan osin kattaa myös perusmaksulla, kuten muutakin jäteneuvontaa. Tällöin perusmaksun tulee sisältää maksuluokka myös kunnan hallinto- ja palvelutoiminnoille, jolloin nämä osallistuvat perusmaksun avulla palvelun ylläpitoon ja tarjontaan. Erillinen suunnittelupalvelumaksu soveltuisi tässä tapauksessa vain erityisen laajoihin tai aikaa vieviin selvityksiin.

2.7.3 Laskutustapamaksut

Kiinteistöittäistä kuljetusta koskevia jätemaksuja sekä muita säännöllisesti toistuvia jätemaksuja koskevat laskut on tarkoituksenmukaista laskuttaa sähköisenä palveluna, kuten e-laskuina. Postitse lähetetty paperilasku on käytäntönä harvinaistumassa ja se nähdään usealla toimialalla erityisenä lisäpalveluna, josta syntyneitä kuluja laskutetaan erillisenä maksuna. Myös jätetaksaan voidaan sisällyttää laskutustapamaksu esimerkiksi paperisesta laskusta, joka aiheuttaa suuremman hallintotyön tarpeen, sekä on kustannuksiltaan sähköistä laskutustapaa kalliimpi.

2.8 Jätemaksujen maksutaulukot

2.8.1 Jätemaksujen kirjaaminen taksaan

Taksan euromääräiset jätemaksut on suositeltavaa esittää jätetaksassa taulukkomuodossa selkeyden ja helpomman luettavuuden vuoksi. Taulukot maksuista voidaan sijoittaa siihen taksan kohtaan, jossa määrätään kyseisen maksun perusteista tai taksan loppuun, jolloin taulukon viite maksujen perusteeseen taksassa tulee olla selkeä. Erillisestä maksutaulukosta voi olla etua esimerkiksi tilanteessa, jossa on tarpeen tarkistaa vain euromääräisiä maksuja maltillisesti. Tällöin jätehuoltoviranomainen voi jättää itse taksadokumentin muokkaamatta ja käsitellä maksujen tarkistusprosessissa vain taulukkoliitettä. Tällöin viranomaisen on helppo määritellä ja perustella maksujen tarkistusprosessissa mahdollinen kevyempi hallintomenettely, jolla muutosta käsitellään.

Jätetaksassa on aina ilmoitettava arvonlisäverollinen jätemaksu, eli maksu sellaisena, kuin asiakas sen tulee maksamaan. Taksapäätöksessä voidaan vahvistaa taksan jätemaksut arvonlisäverottomina maininnalla, että maksuun sovelletaan kulloinkin voimassa olevaa arvonlisäveroa, jolloin maksuja ei tarvitse hyväksyä uudelleen verokannan mahdollisesti muuttuessa.

Perusmaksut voidaan esittää taksassa taulukkona, jossa eri maksuluokat voidaan ryhmitellä riveille ja näille esitetään euromääräiset perusmaksut.

Jäteastiakohtaiset tyhjennysmaksut eri kokoisille astioille ja eri astiatyypeille sekä lietteen kuljetusta koskevat tyhjennysmaksut voidaan esittää taulukossa siten, että kuljetusta ja käsittelyä koskevat maksun osuudet ovat näkyvissä näiden muodostaman tyhjennysmaksun lisäksi. Hallintokulut muodostavat pienimmän osan kustannuksista ja niitä voidaan jyvittää laajastikin eri toiminnoille, joten niiden erittely maksutaulukossa ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista. Mikäli tyhjennyspalveluun sisältyy jäteastia, voidaan myös sen vuokran osuus eritellä taulukossa. Tyhjennysmaksu voidaan esittää summana myös yksinään, kun taksan perusteista käy ilmi, mitä kuluja se sisältää. Tyhjennyksiin liittyvät lisämaksut voidaan esittää tyhjennysmaksujen jälkeen, jolloin ne ovat helpoiten löydettävissä tyhjennystapahtumaan liittyviä maksuja tarkastellessa.

Aluekeräyksen jätemaksu ja mahdolliset eri maksuluokat voidaan ryhmitellä omassa taulukossaan eri riveille ja näille esitetään euromääräiset maksut.

Alueellisten vastaanottopaikkojen jätelajikohtaiset euromääräiset maksut on suositeltavaa esittää myös taulukossa, sillä vastaanotettavien jätteiden luettelo saattaa olla hyvinkin pitkä. Myös maksuttomat jätelajit, kuten kierrätyskelpoiset jätteet, tulee luetella maksutaulukossa 0 € maksuilla, jotta maksuttomuus olisi hyväksytty taksasta. Taksan perusteluissa on suositeltavaa mainita myös, että maksuton pakkausjätteen vastaanotto on järjestetty yhteistyössä pakkaustuottajien kanssa.

3 Kunnan toissijaisen vastuun jätehuolto-palvelun taksa

3.1 Soveltamisala

3.1.1 TSV-palveluita koskeva lainsäädäntö

Kunnan toissijaisesta jätehuoltovastuusta määrätään jätelain 33 §:ssä, johon voidaan viitata kunnan toissijaista vastuuta koskevan taksan soveltamisalasta kerrottaessa. Jätelain 33 §:n mukaan kunnan on järjestettävä muun kuin 32 §:ssä tarkoitetun jätteen jätehuolto, jos jätteen haltija tätä muun palvelutarjonnan puutteen vuoksi pyytää ja jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä.

3.1.2 TSV-palvelun asiakkaat

Toissijaisen jätehuoltovastuun palvelujen tarjontaa edeltää jätteen haltijan palvelupyyntö jätelain 143 a §:n mukaisessa jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustassa eli Materiaalitorissa (materiaalitori.fi). Palvelua voidaan tarjota ilman em. menettelyä Materiaalitorissa, jos palvelun arvo on vuodessa alle 2000 euroa, tai palvelun tarve johtuu ennakoimattomasta tapahtumasta ja on kiireellinen. Toissijaiseen jätehuoltovastuuseen liittyvästä menettelystä, Materiaalitori -tietoalustasta ja lainsäädännöstä voidaan kertoa tarkemmin taksan yleisessä osassa (kts. tämän oppaan kappale 1.3).

Taksassa ei ole tarpeen luetella tai rajata mahdollisia toimialoja, joihin toissijaisen vastuun palveluita sovelletaan, koska palvelua tarvitsevat valikoituvat asiakkaiksi lainsäädännöllä määrätyn prosessin (Materiaalitori) kautta. Pienempiä jäte-eriä tai äkillisiä tilanteita koskien palvelua tarvitsevien luokittelu joko kunnan ensisijaiselle tai toissijaiselle jätehuoltovastuulle voi toisinaan olla haastavaa. Vastaanottopaikkojen henkilöstö voi esimerkiksi ohjeistaa suuntaa antavalla luettelolla alueen pääasiallisista kuntien hallinto- ja palvelutoiminnoista ja näi-

hin liittyvistä osakeyhtiöistä tai liikelaitoksista. Taksan soveltamisalaan luetteloa ei ole kuitenkaan syytä nostaa.

3.2 Maksut ja niiden määrääminen TSV-palveluista

3.2.1 TSV-palvelujen maksut ja niiden taso jätetaksassa

Toissijaisen jätehuoltovastuun palveluita koskevien maksujen tulee olla kustannuksia vastaavia, kuten muidenkin kunnan jätemaksujen (jätelaki 78 § 1 mom.). Ne eivät saa olla alempia kuin ensisijaisella vastuulla tuotettujen jätehuoltopalvelujen maksut (jätelaki 78 § 3 mom.). Tällä turvataan, etteivät kuntalaiset joudu osallistumaan esim. yritystoiminnan jätehuoltopalvelujen rahoittamiseen.

Jätehuoltoviranomainen voi harkita paikallisten olosuhteiden perusteella, mille TSV-palveluille jätemaksut määritellään. Jätetaksassa voidaan kuitenkin esittää toissijaisen jätehuoltovastuun palveluille maksut kaikista niistä palveluista, joita on tarjolla myös ensisijaisen vastuun nojalla. Tällöin ei jouduta tilanteeseen, jossa yllättävässä kysyntätilanteessa olemassa olevan palvelun tarjoaminen toissijaisen vastuun nojalla hankaloituu puuttuvan jätemaksun vuoksi. Vähintäänkin kiinteistöittäistä jätehuoltoa koskevat maksut on suositeltavaa esittää euromääräisinä myös TSV-palveluille. Kiinteistöittäisistä TSV-palveluista erityisesti pakkausjätteiden kiinteistöittäinen erilliskeräys vaatii huomiota maksuja määriteltäessä. On huomattava, että kunnan ensisijaisen vastuun kiinteistöittäisiin pakkausjätteen keräysmaksuihin vaikuttavat vuoden 2023 jälkeen pakkaustuottajien kunnille maksamat korvaukset. Pakkaustuottajien korvaukset eivät jätelain mukaan saa alentaa muiden kuin asukkaiden jätemaksuja. Kiinteistöittäiseen pakkausjätteiden keräykseen liittyviä TSV-maksuja mietittäessä ei siis riitä, että maksu on sama kuin ensisijaisen vastuun asiakkailla, vaan palvelun kustannus on laskettava TSV-asiakkaille ilman tuottajien korvausten vaikutusta kokonaiskuluihin.

TSV-palvelun vastaanottomaksut voivat olla kiinteitä euromääräisiä maksuja, mutta niissä voi olla perusteltua käyttää tapauskohtaista joustoa, sillä vastaanotettavat jäte-erät voivat vaihdella hyvinkin paljon määrältään tai laadultaan. Joustoa maksujen määräämiseen voidaan saada esimerkiksi maksuhaarukalla, jonka pienimmän ja suurimman summan väliin TSV-maksu asetetaan tapauskohtaisesti. Taksassa voidaan esittää myös prosentti, jonka verran taksassa esitetystä euromääräisestä vastaanottomaksusta voidaan tapauskohtaisesti poiketa (esim. + tai - 20 %). Maksuhaarukan tai prosenttipoikkeamien soveltaminen käytäntöön tulee aina perustua todellisiin kuluihin. Kuluihin voi vaikuttaa esimerkiksi se, miten tarkoin jäte on lajiteltu tai kuinka tasalaatuista jäte on. Maksuhaarukkaa käytettäessä tulee muistaa, että maksun alarajan tulee aina olla vähintään yhtä suuri kuin kunnan ensisijaisella vastuulla olevan vastaavan palvelun maksu.

3.2.2 TSV-palveluille erillinen taksa

TSV-palveluille suositellaan laadittavan oma erillinen taksakokonaisuutensa. Perusteena erilliselle taksalle on varmistaa, että ensisijaisen jätehuoltovastuun taksan sisältämät mahdolliset ohjaavuudet ja eri palveluiden ja eri jätejakeiden välillä tehdyt subventiot tulevat huomioiduiksi ja toimisivat oikein. TSV-palvelua voidaan joutua tarjoamaan vain yhden palvelun osan tai jätejakeen osalta, jolloin taksakokonaisuuteen suunniteltu ohjaavuus ja subventiot eivät toimi TSV-asiakkaan kohdalla. TSV-palveluihin voidaan lisätä myös erillinen palvelumaksu hallintokulujen kattamiseksi, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Eräillä jätehuollon yhteistyöalueilla, joilla ei ole ollut käytössä erillistä TSV-taksaa, palvelumaksu lisätään TSV-asiakkaan jätemaksuun. Palvelumaksu on tällöin ollut vastine perusmaksulle, jota laskutetaan vain ensisijaisen jätehuoltovastuun asiakkailta. Haasteena tässä menettelyssä on huolehtia TSV-palvelua koskevien maksujen kustannusvastaavuudesta sekä ensisijaisen taksan taksaohjaavuuksien ja tuottajakorvausten kohdistumisen hallinnasta.

4 Jätetaksan valmistelu, päätöksenteko ja soveltaminen

4.1 Jätetaksan valmistelu ja taksasta päättäminen

4.1.1 Yhteistyö jätetaksan valmistelussa

Jätetaksan valmistelu tapahtuu jätehuoltoviranomaisen ja kunnallisen jätelaitoksen yhteistyöllä. Usein jätelaitos vastaa taksan kustannusvastaavasta laskennasta ja jätehuoltoviranomaisen viranhaltijat huolehtivat päätösprosessista. Taksan perusteet valmistellaan usein tiiviillä yhteistyöllä viranomaisen ja jätelaitoksen kesken. Työnjako voi olla paikallisesti sovitun mukainen. Valmistelun virkavastuuta ei kuitenkaan voi jakaa tai siirtää. Se on aina jätehuoltoviranomaisessa asiaa esittelevällä viranhaltijalla. Jätetaksaa koskevasta päätöksestä vastaa jätehuoltoviranomainen virkavastuullaan.

Jätelaitoksen ja jätehuoltoviranomaisen välinen avoin ja säännöllinen kommunikointi, keskinäinen luottamus ja riittävä aika edesauttavat taksavalmistelun onnistumista. Yhteistyön onnistumisen kannalta on myös tärkeää, että molemmat osapuolet tunnistavat ja osaavat omat tehtävänsä jätehuollon tehtäväkentässä ja luottavat myös toisen osapuolen näin tekevän. Molemmilla toimijoilla on tärkeää olla samat yhdessä määritellyt päämäärät, jotka on kuvailtu esimerkiksi alueen jätehuoltopolitiikassa. Konkreettiset jätehuollon toiminnot ja palvelut määritellään alueen palvelutasokuvauksessa.

Kunnallisen jätehuollon eri toimijoiden tehtävien tunnistamiseksi ja muistamiseksi voidaan jätetaksan yleisessä osassa esittää kunnallisen jätehuollon toimijoiden vastuut ja tehtävät. Esimerkki kuvauksesta on kuvassa 2.

Osakaskunnat

- Vastuu jätehuollon järjestämisestä jätelain 32 §:n mukaan
- Kunnallisen jätelaitoksen (tai liikelaitoksen) omistajaohjaus
- Jätehuoltopolitiikka, jätehuollon palvelutaso ja strategiset tavoitteet
- Jäsenten nimeäminen jätelautakuntaan ja kunnallisen jätelaitoksen hallitukseen
- Lausunnot jätehuoltolautakunnalle päätettävistä asioista

Jätehuoltoviranomainen

- Jätehuollon viranomaistehtävät, kuten jätehuoltomääräysten ja jätetaksan hyväksyminen ja jätemaksujen maksuunpano
- Poikkeamispäätökset jätehuoltomääräyksistä ja taksasta
- Jätteenkuljetusten seuranta
- Kompostoinnin seuranta
- Kuljetusjärjestelmästä päättäminen

Jätteenkuljetusta ja käsittelyä harjoittavat yritykset ja laitokset

- Jätehuollon palveluntarjonta jätelaitoksille ja kunnille

Kunnallinen jätelaitos

- Jätehuollon käytännön tehtävät, kuten jätteiden keräys, kuljetus, vastaanotto ja käsittely sekä näihin liittyvä suunnittelu ja hallinto ml. jätemaksujen laskutus
- Jäteneuvonta ja tiedotus
- Yhteistoiminta tuottajayhteisöjen kanssa pakkausjätteen erilliskeräyksessä

Tuottajayhteisöt

- Vastuu paperin, SER:in, renkaiden ja ajoneuvojen sekä muun lainsäädännöllä tuottajavastuulle määrätyn jätteen jätehuollosta.

Pakkausten tuottajayhteisö

- Yhteistoiminta kuntien ja kunnallisten jätelaitosten kanssa pakkausjätteen erilliskeräyksessä
- Vastuu pakkausjätteen vastaanotosta ja käsittelystä
- Lajitteluohjeiden laatiminen erilliskerättäville pakkausjätteille.

Valvontaviranomaiset
(ELY-keskukset, ympäristönsuojeluviranomaiset)

- Jätehuoltomääräysten ja jätelain valvonta, ml. roskaantumisasiat

Kuva 2: Toimijat ja niiden tehtävät kunnan jätehuollossa

Jätetaksan valmisteluprosessin apuna voidaan käyttää esimerkiksi jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen yhteistä taksavuosikelloa. Esimerkki yhdestä mahdollisesta vuosikellosta on esitetty kuvassa 3.

Taksan valmisteluprosessi on käytännössä lähes vuoden ympäri jatkuva. Pian vuoden vaihteen jälkeen on jo ryhdyttävä kartoittamaan muutostarpeita seuraavalle vuodelle esimerkiksi lainsäädännön tai paikallisten jätehuoltomääräysten mahdollisten tulevien muutosten johdosta. Myös jätelaitoksen taloudellinen tilanne, investointitarpeet tai osakaskuntien määrittelemän palvelutason muutokset alueella voivat aiheuttaa ennakoitavissa olevia muutostarpeita jätetaksaan. Jätehuoltoviranomaista on tärkeää pitää informoituna mahdollisimman aikaisin tulevista muutostarpeista ja niiden perusteista, sillä avoin ja ajoissa tapahtuva kommunikaatio helpottaa taksaesityksen hyväksymistä prosessin lopussa.

Alueellisen jätehuollon yhteistyön onnistumisen kannalta on olennaista, että luottamushenkilöt jätehuoltoviranomaisessa ja jätelaitoksen hallituksessa sekä muut jätehuollon parissa työskentelevät kuntaorganisaation avainhenkilöt pidetään informoituina ja heille varataan tilaisuuksia keskustella keskenään ja jakaa näkemyksiään alueen jätehuollosta. Osakaskuntien luottamushenkilöille ja muille avainhenkilöille voidaan järjestää esimerkiksi yhteisiä tilaisuuksia, joissa heille voidaan esitellä mm. jätehuollon ajankohtaista tilannetta ja mahdollisia muutostarpeita taksassa.

Taksan laskennasta vastaa useimmiten kunnallinen jätelaitos, sillä taksaesitys on osa jätelaitoksen talousarviota. Taksaesitykseen perustuu myös jätehuoltoviranomaisen oma talousarvio, joka usein hyväksytään jätehuoltoviranomaisessa ja tämän kuntaorganisaatiossa esimerkiksi jo elo–syyskuun aikana.

Tuottajien maksamat korvaukset kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä täsmäytetään vastaamaan jäteasetuksen mukaisen erilliskeräyksen toteutuneita kustannuksia korvausvuotta seuraavan vuoden elokuussa. Täsmäytyksen mahdollisen vaikutuksen huomioiminen seuraavan vuoden taksassa voi olla ajankohdan vuoksi haasteellista. Vaikutus voidaan pyrkiä ottamaan huomioon taksalaskennan loppuvaiheessa tai esitystä jälkikäteen korjaten.

Taksan käsittelyssä jätehuoltoviranomaisessa on tärkeää noudattaa hallintolain mukaista menettelyä ja muutoinkin hyvän hallinnon periaatteita sekä noudattaa esim. osakaskuntien kanssa mahdollisesti sovittuja lausuntopyyntömenettelyitä.

Osakaskunnilta on suositeltavaa pyytää nähtävillä pidettävästä taksasta lausuntoja ilman sovittua menettelyäkin, huomioiden kuitenkin taksamuutoksen laajuus ja merkitys. Kovin pienistä muutoksista ei liene syytä käynnistää lausuntokäsittelyä kunnassa, varsinkaan jos taksan periaatteista sovittua linjaa noudatetaan.

4. Taksaluonnoksesta kuuleminen, sen käsittely ja hyväksyminen

- Jätehuoltoviranomainen käsittelee taksaluonnosta kokouksissaan syys-marraskuun aikana.
- Taksapäätökseen varataan yleinen vaikuttamismahdollisuus hallintolain mukaisesti ja pyydetään lausunnot osakaskunnilta.
- Jätelaitos vahvistaa talousarvionsa, kun jätehuoltoviranomainen on hyväksynyt jätetaksan.

1. Palvelujen toteutumisen seuranta ja taksan muutostarpeiden tunnistaminen

- Jätehuoltoviranomaisen ja jätelaitoksen henkilökunnan säännölliset taksapalaverit esim. tammi-kesäkuussa.

Taksapalavereissa mm.

- Käsitellään muutostarpeita ja taksan rakennetta.
- Käydään läpi jätelaitoksen tilinpäätös ja miten kullakin maksulla katettavaksi tarkoitetut palvelut on saatu kustannettua.

3. Taksalaskenta ja valmistelu

- Jätelaitos valmistelee seuraavan vuoden talousarviota ja aloittaa taksalaskennan kesällä.
- Pakkaustuottajien korvaukset kiinteistöittäisestä erilliskeräyksestä täsmäytetään elokuussa.
- Esitysluonnos esitellään jätelaitoksen hallitukselle ja jätehuoltoviranomaiselle elo-syyskuussa.

2. Taksan periaatteiden linjaus

- Jätehuoltoviranomaisen luottamushenkilöille ja jätelaitoksen hallituksen jäsenille ja muille kuntien edustajille esitellään mahdolliset uudet taksalinjaukset esim. yhteisseminaarissa.

Kuva 3: Esimerkki taksavalmistelun vuosikellosta

Taksasta tiedottaminen, hallintomenettelyyn liittyvän tiedottamisen lisäksi, laajasti ja monipuolisesti on erittäin tärkeää. Taksan ohjaavuuden toteutumisen kannalta on olennaista, että asukkaat ovat tietoisia eri jätemaksujen tasoista ja valintojensa vaikutuksista omiin jätehuoltokustannuksiinsa.

Taksaan liittyvästä uutisoinnista kuten mediatiedotteiden laatimisesta ja julkaisusta on hyvä sopia taksaa valmistelevien tahojen kesken taksaprosessin varhaisessa vaiheessa. Mahdollisiin haastattelupyyntöihin on myös syytä varautua ja varmistaa, että haastatteluun vastaavalle henkilölle, esimerkiksi luottamushenkilölle, on nopeasti tarjolla sopivassa muodossa asiaan liittyvää olennaista tietoa.

4.1.2 Vaikutusmahdollisuuksien varaaminen ennen taksapäätöstä

Vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta jätetaksan hyväksymistä koskevan asian käsittelyssä säädetään hallintolain 41 §:ssä. Lähtökohta on, että kuntalaisille varataan ennakkoon mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla. Mitä vähäisemmästä muutoksesta on kyse, sitä vähemmän tarvitaan ennakollista vaikutusmahdollisuuksien varaamista. Esimerkiksi maksujen vähäisissä indeksimuutoksissa voi olla tarpeetonta varata ennakollisia vaikutusmahdollisuuksia. Ilmoitukset paikallisessa lehdessä ja kunnan tietoverkossa voivat taas olla laajoissa taksan muutoksissa tarpeen. Kuntalaisten ja sidosryhmien osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää myös esimerkiksi järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia. Kunnat voivat kehittää osallistumismahdollisuuksia haluamallaan tavalla, sillä laissa ei säädetä tietyntyyppisestä osallistumismenettelystä.

Vaikutusmahdollisuuksien varaamisesta hallintolain 41 §:n mukaisesti tulee erottaa hallintolain 34 §:n mukainen kuuleminen. Merkittävissä taksamuutoksissa, esimerkiksi perusmaksun käyttöönoton yhteydessä, tulee asianosaisia, sidosryhmiä ja viranomaisia kuulla ennen taksapäätöksen tekoa. Tyypillinen ja suositeltava kuulemistapa on kuuluttaa taksaluonnoksesta kunnan tietoverkossa. Lisäksi voi olla tarpeen erikseen kirjeellä kuulla esimerkiksi sidosryhmiä ja viranomaisia. Kuuluttaminen lisää myös samalla vaikutusmahdollisuuksien varaamista osallisille antamalla kuntalaisille ja muille asiasta kiinnostuneille mahdollisuuden antaa mielipiteitä luonnoksesta tietyn määräajan.

4.1.3 Taksasta päättäminen jätehuoltoviranomaisessa ja taksapäätöksen kuuluttaminen

Kuulemisten ja muun vuorovaikutuksen jälkeen muokattu taksaluonnos viedään jätehuoltoviranomaisen päätettäväksi. Taksaa käsittelevän kokouksen yhteyteen saattaa olla hyödyllistä varata myös jätelaitoksen edustajille mahdollisuus

esitellä jätehuoltoviranomaiselle taksaan liittyvää taloutta ja taksalla tuotettuja palveluja tai investointeja sekä vastata viranomaisen mahdollisiin kysymyksiin jätehuoltopalveluiden käytäntöä koskien. Mikäli jätelaitoksen edustajat ovat asiantuntijoina läsnä kokouksessa, on huolehdittava siitä, että he poistuvat kokoustilasta päätöksenteon ajaksi ja poistuminen merkitään pöytäkirjaan.

Taksaan ja taksapäätökseen kirjataan taksan voimaantulolle päivämäärä. Voimaantulosta päätettäessä on suositeltavaa huomioida tiedoksianto ja 30 vuorokauden valitusaika ja päättää taksa voimaan tulevaksi vasta tämän jälkeen. Taksaa voidaan soveltaa voimaantulon päivämäärästä lähtien muutoksenhausta huolimatta (kts. kpl 4.1.4).

Jätehuoltoviranomaisen pöytäkirja taksapäätöksineen tulee julkaista yleisessä tietoverkossa (kunnan internet-sivusto). Taksapäätöksen katsotaan tulleen tiedoksi seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on laitettu nähtäväksi yleiseen tietoverkkoon.

Tiedot taksapäätöksestä tulee säilyttää helposti saatavilla jätehuoltoviranomaisen tai kunnan tietoverkossa.

4.1.4 Muutoksenhaku taksapäätökseen

Jätetaksaa koskevasta päätöksestä voi valittaa kuntalain mukaisella kunnallisvalituksella. Oikaisumenettelyä jätehuoltoviranomaisen päätökseen ei sovelleta. Valitusaika 30 vrk käynnistyy päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksiannosta säädetään kuntalain 140 §:ssä. Päätökset, joihin muutosta haetaan kuntalain mukaan, ovat täytäntöönpantavissa kuntalain 143 §:n mukaisesti. Päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon.

Muutoksenhakuohjeeseen on myös sisällytettävä tieto mahdollisesta oikeudenkäyntimaksusta.

4.2 Jätetaksan soveltaminen

4.2.1 Jätemaksujen maksuunpano

Kunnan jätehuoltoviranomainen määrää jätemaksut hyväksytyn jätetaksan mukaisesti (jätelaki 81 §). Laskutettavat maksut luetellaan maksuunpanoluettelossa, joka sisältää tiedon laskutettavasta ajanjaksosta, asiakkaista, kiinteistön osoitteista ja laskutettavista jätemaksuista ja maksuluokista. Maksuunpanoluettelon valmistelee kunnallinen jätelaitos, joka myös laskuttaa maksut hyväksytyn maksuunpanoluettelon mukaisesti. Maksuunpanoluettelon hyväksyminen on suositeltavaa delegoida jätehuoltoviranomaisen viranhaltijalle, sillä kyse on ru-

tiininomaisesta, usein toistuvasta tehtävästä. Maksuunpanoluetteloon merkitään sen hyväksymisajankohta ja hyväksyvää viranomaista edustava viranhaltija voi allekirjoituksellaan vahvistaa luettelon hyväksytyksi tai vahvistus voidaan tehdä muulla sovitulla tavalla, esimerkiksi sähköisellä vahvistamisella tai maksuunpanoluetteloon liittyvällä viranhaltijapäätöksellä.

4.2.2 Jätemaksujen määrääminen taksasta poiketen

Jos taksanmukaisia jätemaksuja voidaan pitää kohtuuttoman suurena tai pienenä, huomioiden jätteen määrä, kunnan järjestämän jätehuollon palvelutaso ja jätteen haltijan tai kiinteistön haltijan itse järjestämä jätteen kuljetus jätelain 41 §:n mukaisesti tai omatoiminen käsittely jätelain 41 a §:n mukaisesti, voidaan maksu määrätä joko maksuvelvollisen hakemuksesta tai viranomaisen aloitteesta taksasta poiketen tai jättää perimättä. Jos jätemaksun määräämisessä poiketaan jätetaksasta, on maksuperusteiden oltava tasapuolisia ja kohtuullisia.

Taksasta poikkeamisen edellytyksistä ja linjauksista on suositeltavaa sopia jätehuoltoviranomaisessa esimerkiksi delegoinnista päättämisen yhteydessä. Yhtenäinen linjaus on apuna esimerkiksi virkahenkilöiden vaihtuessa.

4.2.3 Jätemaksujen laskutus

Jätemaksujen keräämiseksi taksan mukaisesti on maksuvelvolliselle toimitettava jätelasku. Mikäli jätehuollon palvelutehtävät on siirretty kunnasta jätelain 43 §:n mukaisesti kunnalliselle jätelaitokselle, suorittaa jätelaitos myös jätetaksanmukaisten jätemaksujen laskutuksen ja tähän liittyvän asiakaspalvelun.

Jätemaksulaskusta tulee jätelain 82 §:n mukaisesti ilmetä maksettava määrä, eräpäivä, maksuosoite, maksun peruste riittävän tarkasti yksilöitynä, tieto viivästysseuraamuksista ja ohjeet muistutuksen tekemiseksi. Laskun tulee sisältää myös kunnan jätehuoltoviranomaisen ja laskuttavan tahon yhteystiedot maksuvelvollisen mahdollista yhteydenottoa varten.

Jos alueella on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, kunta tai kunnallinen jätelaitos laskuttaa jätteen käsittelyä koskevan osuuden jätteenkuljettajalta taksan mukaisesti. Kuljettajan on puolestaan eriteltävä asiakkaalle tarjouksessa tai laskussa käsittelyä koskeva osuus jätteen kuljetusta koskevasta osuudesta (jätelaki 85 §). Silloin, kun kunta tai kunnallinen jätelaitos järjestää jätteenkuljetuksen ei jätteen käsittelyä ja kuljetusta ei tarvitse erotella laskulla erikseen, vaan käytössä voi olla molemmat toiminnot sisältävä tyhjennysmaksu. Tyhjennysmaksun perusteissa tuodaan ilmi maksulla katettavat kustannukset, joita syntyy sekä kuljetuksesta että käsittelystä.

Perusmaksun laskuttaa kunta tai kunnallinen jätelaitos jätehuoltoviranomaisen maksuunpanopäätöksen mukaisesti. Alueilla, joilla sekalaisen yhdyskuntajätteen

kuljetus on järjestetty kiinteistönhaltijan järjestämänä kuljetuksena, perusmaksua ei saa siirtää jätteen kuljettajien laskutettavaksi osana kiinteistönhaltijan järjestämän kuljetuksen laskua ns. kunnalle tilitettävänä perusmaksuosuutena, koska tämä vaarantaa kuntalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Maksun kohdentumisesta kaikkiin asuinkiinteistöihin ei voida tällöin varmistua. Myös maksuvelvollisten oikeus maksumuistutusmenettelyyn vaarantuu, jos kuljetusyrittäjien laskuissa ei ole tarvittavaa samansisältöistä tietoa ja ohjeistusta muistutuksen jättämiseksi viranomaiseen.

Lietteiden vastaanotto- ja käsittelymaksujen laskutuksesta huolehtii se kunnallinen taho, jolle tehtävä on sovittu kuuluvan. Jos kunnallisen jätehuollon kaikki palvelutehtävät, mukaan lukien jätemaksujen laskutus, on siirretty kunnalta jätelain 43 §:n mukaisesti kunnalliselle jätelaitokselle, se suorittaa taksanmukaisten jätemaksujen laskutuksen myös lietteen vastaanotto- ja käsittelymaksujen osalta. Kiinteistönhaltijan jätteenkuljetusjärjestelmässä lietekuljettaja useimmiten laskuttaa asiakkaalta sekä kuljetus- ja käsittelymaksun ja jätelaitos tai jätevedenpuhdistamo puolestaan laskuttaa lietekuljettajia käsittelystä puhdistamolle tuotujen lietemäärien perusteella. Jätelain mukaan kunnallinen jätelaitos voi laskuttaa käsittelymaksut myös suoraan asiakkailta tyhjennystietojen perusteella.

4.2.4 Siirtoasiakirjan hyödyntäminen lietelaskutuksessa

Jätteen kuljettajan on jätelain 121 §:n mukaisesti merkittävä kotitalouksista noutamansa liete siirtoasiakirjaan, joka tulee olla kuljetuksessa mukana ja joka luovutetaan vastaanottopaikkaan siirron päättyessä. Siirtoasiakirjan tarkoitus ei ole lähtökohtaisesti toimia laskutuksen perusteena, mutta siirtoasiakirjojen seuranta voi olla myös oikean laskutuksen näkökulmasta tarpeen, jos kunta tai kunnallinen jätelaitos huolehtii kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa vastaanotto- ja käsittelymaksujen laskutuksesta kuljetusyrittäjiltä. Sähköisessä muodossa olevat siirtoasiakirjat taltioidaan jatkossa Suomen Ympäristökeskuksen ylläpitämään rekisteriin.

Kunnan järjestämässä kuljetuksessa lietteen kuljetus kiinteistöltä vastaanottoon on kunnan tai kunnallisen jätelaitoksen hallinnassa, jolloin tietoa lietteen laadusta ei ole tarve kerätä erikseen siirtoasiakirjoista, kuljettajilta tai vastanottopaikoilta.

4.2.5 Maksumuistutukset

Jos maksuvelvollinen kokee jätemaksunsa virheelliseksi tai muuten kohtuuttomaksi, on hänellä mahdollisuus hakea maksuun muutosta jättämällä maksumuistutus maksun määränneelle jätehuoltoviranomaiselle 14 vuorokauden määräajan kuluessa laskun saamisesta (jätelaki 82 §). Kirjallinen muistutus osoitetaan jätehuoltoviranomaiselle, jonka yhteystiedot on oltava laskussa muis-

tutuksen jättämiseksi annettujen ohjeiden lisäksi. Jätehuoltoviranomainen tekee muistutuksesta päätöksen. Jos jätemaksua muutetaan, maksuvelvolliselle lähetetään uusi jätelasku.

Jos jätemaksussa on ilmeinen virhe, joka on laskuttajasta johtuva, on virhe suositeltavaa korjata heti sen esiin tultua. Maksumuistutusmenettelyä tai viranhaltijapäätöstä ei ole tällöin tarpeen edellyttää tai tehdä. On suositeltavaa olla yhteydessä maksuvelvolliseen laskutukseen liittyvästä virheestä ja sen korjaamisesta viipymättä. Maksun määränneen viranomaisen informoimisesta virheiden korjaamiseen liittyen voidaan sopia laskuttajan ja viranomaisen välillä. Korjattu maksu vahvistetaan maksuunpanoluettelossa.

4.2.6 Jätemaksujen perintä ja ulosotto

Jätemaksut ovat julkisoikeudellisia maksuja, joihin sovelletaan Lakia verojen ja maksujen täytäntöönpanosta (15.6.2007/706). Jätemaksut ovat julkisoikeudellisina maksuina mm. suoraan, ilman oikeuskäsittelyä, ulosottokelpoisia. Ulosotossa noudatetaan ulosottokaaren säännöksiä. Jätemaksujen ulosoton hakijana on oltava jätehuoltoviranomainen. Jätemaksut voidaan siirtää ulosottoon vain jätehuoltoviranomaisen hyväksynnällä, samoin peruutukset ja muutokset ilmoittaa jätehuoltoviranomainen. Jätelaitos ja perintäyhtiövoivat toimia vain teknisinä välittäjinä. Jätehuoltoviranomainen vastaa siitä, että saatavat peritään ulosotossa oikeellisesti ja oikeamääräisinä.

Maksuvelvollisen on maksettava jätemaksu mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, sillä huomioitavaa on, että julkinen saatava voidaan periä ulosotossa, vaikkei saatavan määrääminen tai maksuunpano olisi tullut lainvoimaiseksi (Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 4 §).

Maksuvelvollisen on mahdollista jättää jätetaksasta tai jätemaksusta perustevalitus alueen hallinto-oikeudelle niin pitkään kuin julkisoikeudellinen maksu ei ole vanhentunut. Julkisoikeudellinen maksu vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu, ja muussa tapauksessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on erääntynyt. Perustevalitus tulee kyseeseen esimerkiksi silloin kun valittaja katsoo, että maksu on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti ja jätemaksumuistutukselle varattu määräaika (14 vrk) on mennyt.

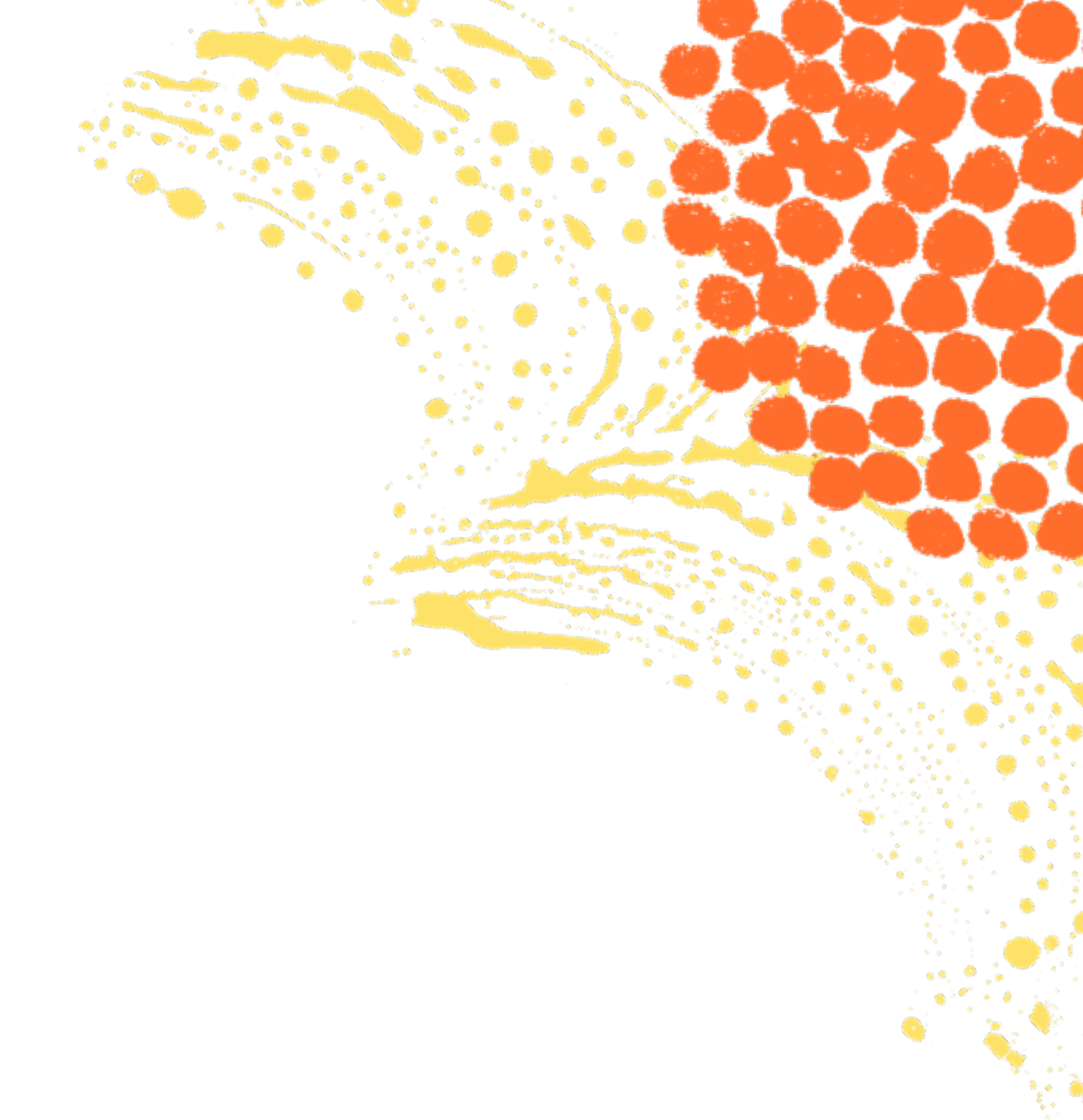

Opas kunnallisen jätetaksan laadintaan

Helsinki 2022

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet